

รายงานผลงานเรื่องเต็มการทดลองที่สิ้นสุด

- 1. แผนงานวิจัย** : การคุ้มครองและบริหารจัดการทรัพยากรพันธุกรรมพืชตามกฎหมายภายในและระหว่างประเทศ
- 2. โครงการวิจัย** : วิทยุภูมิภาคปัญหาท้องถิ่นด้านความหลากหลายทางชีวภาพของพืชในชุมชน (Research on traditional knowledge of plant biodiversity in communities.)
- 3. ชื่อการทดลอง (ภาษาไทย)** : การวิจัยภูมิภาคปัญหาท้องถิ่นด้านความหลากหลายทางชีวภาพของพืชในชุมชนจังหวัดลำปางและลำพูน
ชื่อการทดลอง (ภาษาอังกฤษ) : Research on traditional knowledge of plant biodiversity in communities at Lampang and Lamphun provinces.
- 4. คณะผู้ดำเนินงาน**
หัวหน้าการทดลอง
นางสาวปจวรี อินทะชุบ สังกัด สำนักคุ้มครองพันธุ์พืช
ผู้ร่วมงาน
นายวินัย สมประสงค์ สังกัด สำนักคุ้มครองพันธุ์พืช
นายบัณฑิต สอนสุภาพ สังกัด สำนักคุ้มครองพันธุ์พืช
- 5. บทคัดย่อ**

การวิจัยภูมิภาคปัญหาท้องถิ่นด้านความหลากหลายทางชีวภาพของพืชในชุมชนจังหวัดลำปางและลำพูน เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (survey research) โดยวิธีสำรวจและเก็บรวบรวมข้อมูลความรู้และภูมิภาคปัญหาต่างๆ ที่มีความสัมพันธ์กับพืชในแง่ของอาหาร ยารักษาโรค เครื่องนุ่งห่ม สีย้อม อุปกรณ์เครื่องมือต่างๆ และประเพณีวัฒนธรรม โดยการสัมภาษณ์จากผู้รู้หมอยาพื้นบ้านและผู้ให้ข้อมูลในชุมชนจังหวัดลำปางและลำพูน โดยการสัมภาษณ์และตอบแบบสอบถาม พร้อมทั้งสำรวจและเก็บตัวอย่างพืชในบริเวณหมู่บ้าน ป่าชุมชน หรือพื้นที่อื่นๆ ซึ่งเป็นแหล่งของทรัพยากรพืชของคนในชุมชนเพื่อนำมาทำตัวอย่างพรรณไม้แห้ง (dry specimen) สำหรับนำไปตรวจวิเคราะห์ระดับชนิด สกุล วงศ์ ที่แน่นอนและเป็นปัจจุบัน ดำเนินการวิจัยระหว่างปี พ.ศ. 2559 – 2561 โดยแต่ละปีได้เข้าสำรวจชุมชนปีละ 2 ชุมชน ได้แก่ ปี พ.ศ. 2559 (ตุลาคม 2558 – กันยายน 2559) สำรวจบ้านน้ำบ่อ

น้อย ต.นาทราย และ บ้านแม่หวางพัฒนา ต.นาทราย อ.ลี้ จ.ลำพูน ปี พ.ศ. 2560 (ตุลาคม 2559 – กันยายน 2560) สํารวจบ้านห้วยฮ่อม ต.ทาแม่ลอบ อ.แม่ทา จ.ลำพูนและบ้านบ่อสี่เหลี่ยม ต.ปงเตา อ.งาว จ.ลำปาง และ ปี พ.ศ. 2561 (ตุลาคม 2560 – กันยายน 2561) สํารวจบ้านแม่ส้าน ต.บ้านดง อ.แม่เมาะ และ บ้านเข้าแม่แจ่ม ต.แจ้ซ้อ อ.เมืองปาน จ.ลำปาง ได้ข้อมูลการใช้ประโยชน์จากพืชทั้งหมด 270 ชนิด 93 วงศ์ และประชากรที่มีความรู้การใช้ประโยชน์จากพืชในชุมชนอยู่ในช่วงอายุ 31 – 50 ปี มากที่สุด

Abstract

The research on traditional knowledge of plant biodiversity in Lampang and Lamphun communities was a survey research by interviewing local herbalist, other people and undertaking field survey to record information about plants and their usages. Plants were collected for identification. That is related to plants in terms of food, medicines, clothing, dyes, equipment tools and cultural traditions. This project was performed between 2016 – 2018, with researched 2 communities per year, *i.c.* Ban Nam Boi Noi and Ban Mae Wang Phatthana, Li District, Lamphun Province (2016), Ban Huay Hom, Mae Tha District, Lamphun Province and Ban Bo Sai Liam, Ngao District, Lampang Province (2017), Ban Mae San, Mae Mo District and Ban Yao Mae Chaem, Muang Pan District, Lampang Province (2018), Two hundreds and seventy species belong to 93 families of the interesting plants used traditionally. The population were knowledge of plant utilization in the community is in the age range of 31-50 years.

6. คำนำ

มนุษย์ได้อาศัยปัจจัยหลักในการดำรงชีพจากทรัพยากรชีวภาพที่มีอยู่รอบตัวมาใช้ประโยชน์เพื่อการอยู่รอดมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน โดยผ่านการเรียนรู้ในการนำพืชพรรณชนิดต่างๆ มาใช้ประโยชน์ ทั้งเพื่อการบริโภคเป็นอาหาร ยารักษาโรค เครื่องนุ่งห่ม และที่อยู่อาศัย โดยเรียนรู้จากประสบการณ์จริงและมีการถ่ายทอดความรู้ที่สืบทอดกันมาหลายชั่วอายุคนจากรุ่นหนึ่งไปยังอีกรุ่นหนึ่ง ผ่านกาลเวลาจนกลายเป็นวัฒนธรรมของแต่ละกลุ่มคน โดยองค์ความรู้ต่างๆเหล่านี้ประสานสัมพันธ์

ทั้งวิธีการ ทักษะ นวัตกรรม และแนวปฏิบัติ ซึ่งอาจมีการดัดแปลง พัฒนา หรือตัดทอนบางสิ่ง บางอย่างตามกาลเวลาเพื่อให้เหมาะสมกับยุคสมัยและกำลังความสามารถของคนแต่ละรุ่นเพื่อให้เกิด ประโยชน์อย่างสูงสุด จัดว่าความรู้เหล่านี้มีความเฉพาะและโดดเด่นของแต่ละกลุ่มคนจนเกิดเป็นภูมิ ปัญญาเฉพาะของแต่ละกลุ่มหรือชุมชน เรียกว่า “ภูมิปัญญาท้องถิ่น (traditional knowledge)” ซึ่ง ภูมิปัญญาประเภทนี้มักมีการพัฒนาร่วมมา กับ ประเพณี ความเชื่อ ศรัทธา และศักยภาพของ ทรัพยากรชีวภาพในท้องถิ่นนั้นๆ (ธนิตและคณะ, 2550)

การศึกษาองค์ความรู้จากภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านการใช้ประโยชน์จากพืชในธรรมชาติและ การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างพืชกับมนุษย์เรียกสาขาวิชานี้ว่า “พฤกษศาสตร์พื้นบ้าน (ethnobotany)” (ชูศรีและปริทรรศน์, 2552; Alcorn, 1995) โดยมีการศึกษาทั้งด้านพืชอาหาร พืช สมุนไพร พืชที่ให้สีย้อม พืชทำเครื่องนุ่งห่ม สร้างที่อยู่อาศัย ใช้ทำอุปกรณ์เครื่องมือ พืชในพิธีกรรม และความเชื่อ และประโยชน์อื่นๆ อย่างไรก็ตามภูมิปัญญาท้องถิ่นอันดับต้นๆ ที่มีการสนใจศึกษา คือ เรื่องอาหารและสมุนไพรซึ่งถือว่าเป็นสิ่งสำคัญและทั้งสองสิ่งนี้มีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน เพราะ พืชผักบางชนิดนอกจากเป็นอาหารแล้วยังมีสรรพคุณเป็นสมุนไพรที่ช่วยบำบัดหรือรักษาอาการ เจ็บป่วยได้ (อุไร, 2544) ด้วยศักยภาพของความหลากหลายทางชีวภาพของพืชและภูมิปัญญาท้องถิ่น เหล่านี้จึงเป็นข้อมูลพื้นฐานอันก่อให้เกิดการต่อยอดงานวิจัยและการพัฒนาของภาคอุตสาหกรรมเพื่อ การค้า โดยการใช้ประโยชน์นี้มีความจำเป็นต้องเข้าถึงทรัพยากรชีวภาพซึ่งจะต้องได้รับอนุญาตจาก พนักงานเจ้าหน้าที่และมีการทำข้อตกลงแบ่งปันผลประโยชน์กลับคืนสู่เจ้าของทรัพยากรชีวภาพ (สำนักคุ้มครองพันธุ์พืช กรมวิชาการเกษตร, ม.ป.ป.) อีกทั้งทรัพยากรชีวภาพและภูมิปัญญาเหล่านี้ยัง นับได้ว่าเป็นสมบัติอันสำคัญของชาติอีกด้วย

จังหวัดลำปางมีพื้นที่ใหญ่เป็นอันดับ 5 ของภาคเหนือ รองจากเชียงใหม่ ตาก แม่ฮ่องสอน และเพชรบูรณ์ ลักษณะภูมิประเทศโดยทั่วไปเป็นที่ราบสูงมีภูเขาสูงอยู่ทั่วไปทอดตัวยาวตามแนวทิศ เหนือไปทางทิศใต้ของจังหวัด ในบริเวณตอนกลางบางส่วนมีที่ราบลุ่มริมฝั่งแม่น้ำ และตามลักษณะ ทางกายภาพทางด้านธรณีสัณฐานวิทยา จังหวัดลำปางมีพื้นที่เป็นที่ราบล้อมรอบด้วยภูเขา มีลักษณะ เป็นแอ่งแผ่นดินที่ยาวและกว้างที่สุดในภาคเหนือ เรียกว่า “อ่างลำปาง” ลักษณะภูมิประเทศแบ่ง ออกเป็น 3 ลักษณะ คือ บริเวณตอนบนเป็นที่ราบสูง ภูเขา และเป็นป่าค่อนข้างทึบ อุดมสมบูรณ์ด้วย ไม้มีค่า ได้แก่ พื้นที่อำเภอเมืองปาน แจ้ห่ม วังเหนือ และงาว บริเวณตอนกลางเป็นที่ราบและที่ราบลุ่ม ริมฝั่งแม่น้ำ ซึ่งเป็นแหล่งเกษตรกรรมที่สำคัญของจังหวัด ได้แก่ พื้นที่อำเภอห้างฉัตร เมืองลำปาง เกาะคา แม่ทะ และสบปราบ บริเวณตอนใต้เป็นป่าไม้รัง บางส่วนเป็นทุ่งหญ้า ได้แก่ พื้นที่อำเภอเถิน

แม่พริก บางส่วนของอำเภอเสริมงาม และแม่ทะ มีประชากร จำนวน 763,801 คน แบ่งการปกครอง ออกเป็น 13 อำเภอ 100 ตำบล 931 หมู่บ้าน 104 ชุมชน ประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพด้าน เกษตรกรรม พืชเศรษฐกิจที่สำคัญของจังหวัดลำปาง ได้แก่ ข้าว พืชไร่ พืชผัก ไม้ผลไม้ยืนต้น ประชากรส่วนใหญ่ของจังหวัดประกอบด้วย 2 กลุ่มชาติพันธุ์หลักๆ ด้วยกัน คือ ชาวไทยภาคเหนือ และชาวไทยภูเขา ประกอบด้วย เผ่าเมี่ยน เผ่าม้ง เผ่าอาข่า เผ่าลาหู่ เผ่าลีซู เผ่าลัวะ เผ่าขมุ และชน เผ่ากะเหรี่ยง (ศูนย์ราชการจังหวัดลำปาง, 2557) ในส่วนของศูนย์ข้อมูลกลางทางวัฒนธรรมจังหวัด ลำปาง (2557) ได้รวบรวมการใช้ประโยชน์จากพรรณพืชในพื้นที่จังหวัดลำปางไว้ ประกอบด้วย เครื่องมือเครื่องใช้ เช่น โซโต (ครกกระเดื่อง) ทีเดอ (น้ำเต้า) เมเดอ (กลองข้าวเหนียว) ก่อแหล่ (กะโด้ง) กาแล เป็นต้น

จังหวัดลำพูนเป็นจังหวัดที่มีขนาดเล็กที่สุดของภาคเหนือมีพื้นที่ทั้งหมดประมาณ 4,505.882 ตารางกิโลเมตร มีลักษณะภูมิประเทศโดยทั่วไปเป็นที่ราบหุบเขา มีพื้นที่ป่าไม้ จำนวน 1,703,429 ไร่ ประกอบด้วย ป่าเต็งรัง ป่าแพะ ป่าแดง ป่าเบญจพรรณหรือป่าผสมผลัดใบ และป่าดิบแล้ง ปัจจุบันมี ประชากร จำนวน 404,693 คน แบ่งเขตการปกครองออกเป็น 8 อำเภอ 51 ตำบล 575 หมู่บ้าน พืช เศรษฐกิจที่สำคัญของจังหวัดลำพูน ที่ทำรายได้หลักให้เกษตรกร คือ ลำไย หอมแดง และกระเทียม รองลงไปได้แก่ พืชผัก ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ สำหรับชาวนั้นส่วนใหญ่ปลูกเพื่อการบริโภคในจังหวัด (ศูนย์ ราชการจังหวัดลำพูน, 2557) ลำพูนมีชาวไทลื้อเป็นประชากรส่วนใหญ่อพยพมาจากพม่า อยู่ในพื้นที่ ราบ และมีชาวยอง มอญ กะเหรี่ยงร่วมอาศัยอยู่ด้วย ซึ่งทรงศนียและชูจิตร์ (2550) ได้ศึกษาพืช พื้นเมืองบริเวณป่าชุมชนบ้านทุ่งยาว จังหวัดลำพูน พบว่ามีพืชพื้นเมืองน่าสนใจอยู่มากมายหลายชนิด ที่เป็นประโยชน์ทั้งเป็นอาหาร ยารักษาโรค ใช้เป็นอาหารเสริมสุขภาพ บำรุงกำลัง เป็นยาอายุวัฒนะ ใช้กำจัดแมลง เป็นพืชพิษ ตลอดจนการใช้ประโยชน์ในการก่อสร้าง ทำไม้ทาบ ไม้คาน ทำอุปกรณ์ และเฟอร์นิเจอร์ต่าง ๆ ซึ่งจากการสัมภาษณ์ผู้รู้ในท้องถิ่นโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก พบว่ามีพรรณพืชที่ มีศักยภาพอยู่ 64 ชนิด จาก 40 วงศ์ ต่อมาชูศรี และ ปรีทรรศน์ (2554) ได้ทำการสำรวจพรรณพืช ท้องถิ่นและพฤกษศาสตร์พื้นบ้าน ณ ศูนย์การศึกษามหาวิทยาลัยเชียงใหม่ - ตรีภุมชัย จังหวัดลำพูน และรายงานไว้ว่า เป็นพื้นที่ป่าเต็งรังผสมป่าเบญจพรรณพบพันธุ์ไม้จำนวน 239 ชนิด คนพื้นเมืองได้ นำไปใช้ในชีวิตประจำวันโดยใช้องค์ความรู้การใช้ประโยชน์ที่สืบทอดมาแต่บรรพบุรุษ เพื่อใช้เป็น อาหาร ยารักษาโรค และประโยชน์ใช้สอยอื่น ๆ เช่น การนำกลอยมารับประทาน การทำสีเสียดก่อน รวมทั้งการใช้สมุนไพรพื้นบ้าน และพวงผกา (2545) ได้ศึกษาและสำรวจพันธุ์ไม้ที่ชาวบ้านในบาง บริเวณของป่าชุมชนทุ่งยาว ตำบลศรีบัวบาน อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน นำมาใช้ประโยชน์เป็นยา

สมุนไพร 38 ชนิด จัดจำแนกยาสมุนไพรตามสรรพคุณเป็น 5 กลุ่มใหญ่คือ ยาใช้ภายนอก 8 ชนิด เกี่ยวกับทางเดินอาหารและอวัยวะภายใน 14 ชนิด แก้ไขและแก้ปวดเมื่อย 8 ชนิด เครื่องสำอาง 4 ชนิดและอื่นๆ อีก 4 ชนิด

ตามที่สำนักคุ้มครองพันธุ์พืช กรมวิชาการเกษตร เป็นผู้รับปฏิบัติตามพระราชบัญญัติคุ้มครองพันธุ์พืช พ.ศ. 2542 นั้น ซึ่งในมาตรา 52 ของพระราชบัญญัตินี้ ได้บัญญัติไว้ว่า ผู้ใดเก็บจัดหา หรือรวบรวมพันธุ์พืชพื้นเมืองทั่วไป พันธุ์พืชป่า หรือส่วนหนึ่งส่วนใดของพันธุ์พืชดังกล่าว เพื่อการปรับปรุงพันธุ์ ศึกษา ทดลอง หรือวิจัยเพื่อประโยชน์ในการค้า จะต้องได้รับอนุญาตจากพนักงานเจ้าหน้าที่และทำข้อตกลงแบ่งปันผลประโยชน์ โดยนำเงินรายได้ตามข้อตกลงแบ่งปันผลประโยชน์ส่งเข้ากองทุนคุ้มครองพันธุ์พืชเพื่อเป็นทุนใช้จ่ายในการช่วยเหลือและอุดหนุนกิจการใดๆ ของชุมชนที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์ การวิจัยและการพัฒนาพันธุ์พืช (มาตรา 54, 55 และ 59) นั้น ด้วยบทบัญญัติของพระราชบัญญัตินี้จำเป็นที่จะต้องมีข้อมูลพื้นฐานของพรรณพืชที่มีการใช้ประโยชน์และมีความสำคัญกับภูมิปัญญาท้องถิ่นในชุมชนต่างๆ ทั้งทางด้านอาหาร ยารักษาโรค เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัย การเกษตร และประเพณีวัฒนธรรมของชุมชน เพื่อนำเสนอต่อคณะกรรมการคุ้มครองพันธุ์พืชสำหรับใช้ประกอบการพิจารณาความมีศักยภาพของชุมชนที่จะได้รับความช่วยเหลือด้านการเงินจากกองทุนคุ้มครองพันธุ์พืช (มาตรา 59) และสำหรับเป็นข้อมูลพื้นฐานเพื่อประกอบการพิจารณาของคณะกรรมการกองทุนซึ่งต้องเสนอหรือกำหนดระเบียบเกี่ยวกับแนวทาง หลักเกณฑ์ การพิจารณาจัดสรรเงินกองทุน และพิจารณาอนุมัติค่าขอรับการส่งเสริมและช่วยเหลือต่อการตกลงแบ่งปันผลประโยชน์จากชุมชนตามมาตรา 57

อีกทั้งการที่ประเทศไทยได้เข้าร่วมเป็นภาคีสมาชิกของอนุสัญญาว่าด้วยความหลากหลายทางชีวภาพ (Convention on Biological Diversity : CBD) อนุสัญญาได้บัญญัติให้ภาคีจักต้องดำเนินการจำแนกองค์ประกอบความหลากหลายทางชีวภาพและติดตามตรวจสอบด้วยการเก็บตัวอย่างและเทคนิคอื่น ๆ ที่มีความสำคัญต่อการอนุรักษ์และใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืน (มาตรา 7) และภาคีจักต้องสงวนรักษาและดำรงไว้ซึ่งความรู้ ประดิษฐ์กรรม และการถือปฏิบัติของชุมชนพื้นเมืองและท้องถิ่นซึ่งปรากฏในการดำเนินชีวิตที่สืบทอดมาตามประเพณี ซึ่งเกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์และการใช้ประโยชน์ความหลากหลายทางชีวภาพอย่างยั่งยืนและส่งเสริมการประยุกต์ใช้อย่างกว้างขวางมากขึ้น ด้วยมีความเห็นชอบและการเข้าร่วมของผู้ทรงความรู้, เจ้าของประดิษฐ์กรรมและผู้ถือปฏิบัตินั้นๆ และสนับสนุนการแบ่งปันอย่างเท่าเทียมซึ่งผลประโยชน์อันเกิดจากการใช้ประโยชน์ความรู้, ประดิษฐ์กรรมและการถือปฏิบัตินั้นๆ (มาตรา 8 เจ) กอปรกับแผนงานภายใต้การจัดตั้งประชาคมสังคมและ

วัฒนธรรมอาเซียน (Asean Socio-Cultural Community : ASCC) ที่มีเป้าหมายส่งเสริมการจัดการเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและ ความหลากหลายทางชีวภาพอย่างยั่งยืนได้กำหนดให้ประเทศภาคีสมาชิกจัดตั้งเครือข่ายระดับภูมิภาคเพื่อส่งเสริมขีดความสามารถในการจัดทำบัญชีรายการของทรัพยากรทางชีวภาพและมาตรการความปลอดภัยทางชีวภาพของภูมิภาคอาเซียน อีกทั้งส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นในการรักษาความหลากหลายทางชีวภาพ ซึ่งพันธกรณีเหล่านี้จำเป็นต้องมีข้อมูลองค์ความรู้การใช้ประโยชน์จากความหลากหลายของทรัพยากรพืชในชุมชน เพื่อสนับสนุนการจัดการเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและ ความหลากหลายทางชีวภาพอย่างยั่งยืนเช่นกัน

ด้วยบทบัญญัติของกฎหมายในประเทศที่สำนักคุ้มครองพันธุ์พืช กรมวิชาการเกษตรรับผิดชอบ และพันธกรณีระหว่างประเทศที่ประเทศไทยต้องดำเนินการตามที่กล่าวมานั้นพบว่าปัจจุบันยังขาดแคลนข้อมูลเหล่านี้เป็นอย่างมาก จึงจำเป็นต้องทำการวิจัยเรื่องภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านความหลากหลายทางชีวภาพของพืชในชุมชน ด้วยการสำรวจ เก็บตัวอย่างพรรณไม้ นำมาวิเคราะห์ระบุพืช ตรวจสอบสถานภาพของพืชในธรรมชาติ ออกแบบสัมภาษณ์แล้วนำมาวิเคราะห์ทางสถิติเพื่อหาความสัมพันธ์ของคน ชุมชน และทรัพยากรพืช เพื่อให้ได้ข้อมูลพื้นฐานของพรรณพืชที่มีการใช้ประโยชน์และมีความสำคัญกับภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชนต่างๆ ในประเทศ แล้วนำมาจัดทำบัญชีรายการของความหลากหลายทางชีวภาพของพืชและการใช้ประโยชน์สำหรับเพื่อเสนอหรือเป็นข้อมูลประกอบการบังคับใช้กฎหมายพระราชบัญญัติคุ้มครองพันธุ์พืช พ.ศ. 2542 และเพื่อให้ดำเนินการเป็นไปตามพันธกรณีระหว่างประเทศตามที่ประเทศไทยได้เป็นภาคีสมาชิก

7. วิธีดำเนินการ

- อุปกรณ์

1. แบบบันทึกข้อมูลลักษณะของพรรณพืชในภาคสนามและแบบสอบถาม
2. อุปกรณ์สำรวจและเก็บตัวอย่างพืช ได้แก่ กรรไกรตัดกิ่ง เลื่อย จอบ มีดพรวน ไม้สอยพร้อมตะขอ กล้องบันทึกภาพ เครื่องจับพิกัด (GPS) ถุงพลาสติกขนาดต่างๆ ชองกระดาษ ป้ายติดหมายเลข ดินสอ ยางลบ ไม้บรรทัด สายวัด ผ้าฉากสำหรับใช้บันทึกภาพพรรณไม้ แอลกอฮอล์
3. อุปกรณ์ทำตัวอย่างพรรณไม้อ้างอิง(พรรณไม้แห้ง) ได้แก่ แฉงไม้ เชือกมัด กระดาษหนังสือพิมพ์ กระดาษลูกฟูก ฟองน้ำ Mercuric chloride Phenol แอลกอฮอล์ บีกเกอร์ แท่งแก้ว ครีมนคืบ ตู้อบพรรณไม้ กระดาษติดพรรณไม้แห้งขนาดหนาไม่น้อยกว่า 300 แกรม เข็ม ด้าย กรรไกร กาว ชองกระดาษสีน้ำตาล ชองกระดาษขาว ปกห่อพรรณไม้แห้ง

4. อุปกรณ์ทำตัวอย่างดอง ได้แก่ ขวดแก้วพร้อมฝาปิดขนาดต่างๆ แอลกอฮอล์ บ้ายบันทึกข้อมูล
5. อุปกรณ์เก็บตัวอย่างผลและเมล็ด ได้แก่ กล่องพลาสติกใสขนาดต่างๆ เทปปิดผนึก บ้ายบันทึกข้อมูล
6. อุปกรณ์เก็บตัวอย่างมีชีวิตและปลูกรักษา ได้แก่ ถาดดำ กระถาง ดิน ปุ๋ย
7. อุปกรณ์ในห้องปฏิบัติการ ได้แก่ กล้องจุลทรรศน์แบบสเตอริโอ เข็มเขี่ย มีด จานแก้ว หนังสือและวารสารทางอนุกรมวิธาน คอมพิวเตอร์

- วิธีการ

แบบและวิธีการทดลอง

สำรวจและเก็บรวบรวมข้อมูลพื้นฐาน ด้านสังคม ชุมชน รูปแบบของประเพณีวัฒนธรรม และความหลากหลายทางชีวภาพของพืชที่ชุมชนใช้ประโยชน์ ในชุมชนเป้าหมายที่ทำการศึกษาระบบวิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (purposive sampling) โดยทำแบบสอบถามสัมภาษณ์ เก็บตัวอย่างพันธุ์พืช พร้อมทั้งบันทึกลักษณะพรรณพืชและการใช้ประโยชน์ในชุมชน

วิธีปฏิบัติการทดลอง

1. กำหนดชุมชนเป้าหมายที่ทำการศึกษาระบบวิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (purposive sampling) ในจังหวัดลำปางและลำพูน โดยเลือกชุมชนที่ยังคงมีการพึ่งพาใช้ประโยชน์จากความหลากหลายทางชีวภาพของพืชทั้งด้านอาหาร ยารักษาโรค เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัย การเกษตร ฯลฯ หรือมีการปลูกรักษาทรัพยากรพืชจากป่ารอบๆ ชุมชน และยังคงมีการถือปฏิบัติตามประเพณีวัฒนธรรมที่สืบทอดต่อกันมา โดยทำการศึกษาปีละ 2 ชุมชน
2. สร้างแบบบันทึกข้อมูลลักษณะของพรรณพืชในภาคสนาม ได้แก่ บันทึกสถานที่เก็บ ความสูงจากระดับน้ำทะเล วันที่เก็บ ชื่อท้องถิ่น ลักษณะนิเวศวิทยา ชนิดป่า สภาพพื้นที่ที่พืชเจริญเติบโต ลักษณะของดินหรือหิน จำนวนประชากร ลักษณะนิสัยของพืชความสูง เส้นรอบวง เปลือก ตำแหน่งที่เกิดของดอกหรือผล สี กลิ่นของดอกหรือผล น้ำยาง ประโยชน์ และวิธีการใช้ หรือโทษ
3. สร้างแบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์ เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงคุณภาพเพื่อนำไปประเมินความมีศักยภาพของชุมชนกับการใช้ทรัพยากรความหลากหลายทางชีวภาพของพืช
4. สำรวจและเก็บรวบรวมข้อมูลความรู้และภูมิปัญญาต่างๆ ที่มีความสัมพันธ์กับพืชในแง่ของอาหาร ยารักษาโรค เครื่องนุ่งห่ม สีย้อม อุปกรณ์เครื่องมือต่างๆ และประเพณีวัฒนธรรม

จากผู้รู้และผู้ให้ข้อมูลในชุมชนจังหวัดลำปางและลำพูน โดยการสัมภาษณ์และตอบแบบสอบถาม

5. สำรวจและเก็บตัวอย่างพืชในบริเวณหมู่บ้าน ป่าชุมชน หรือพื้นที่อื่นๆ ซึ่งเป็นแหล่งของทรัพยากรพืชของคนในชุมชนร่วมกับผู้ให้ข้อมูล โดยเก็บตัวอย่างพืชตัวอย่างละ 5 ชิ้น และต้องเก็บตัวอย่างที่มีโครงสร้างใบ ดอก และผล สมบูรณ์ เพื่อนำมาทำตัวอย่างพรรณไม้แห้ง (dry specimen) หรือเก็บตัวอย่างที่มีชีวิต (living specimen) บางชนิดที่ไม่สามารถเก็บข้อมูลลักษณะทางพฤกษศาสตร์ได้ในขณะสำรวจเพื่อนำมาปลูกและเก็บข้อมูลภายหลังสำหรับนำไปตรวจวิเคราะห์ระดับชนิด สกุล วงศ์ ที่แน่นอนและเป็นปัจจุบันในห้องปฏิบัติการ เพื่อเก็บไว้เป็นหลักฐานอ้างอิงและสำหรับเทียบเคียงในการตรวจสอบวิเคราะห์หาชื่อพรรณไม้ในครั้งต่อไป ซึ่งจะเป็นข้อมูลที่ทำให้ทราบถึงจำนวนประชากร ถิ่นกำเนิดและเขตการกระจายพันธุ์ของพรรณไม้ต่างๆ สถานภาพของพืช อีกทั้งเพื่อให้ทราบถึงจำนวนพรรณไม้ที่มีในประเทศไทย และเก็บไว้ยังพิพิธภัณฑ์พืชต่างๆในประเทศ และถ่ายภาพพรรณพืชประกอบ
6. จัดทำตัวอย่างพรรณไม้แห้ง (dry specimens) มีวิธีการดังนี้
 - 6.1. เก็บพรรณไม้ให้ครบสมบูรณ์ทุกส่วน จัดลงบนแผงอัดแล้วอัดให้แห้งโดยใช้ความร้อนจากแสงแดดหรือตู้อบที่อุณหภูมิ 60-65 องศาเซลเซียส เป็นเวลาประมาณ 5-7 วัน
 - 6.2. เมื่อพรรณไม้แห้งสนิทนำไปอาบน้ำยาเพื่อป้องกันแมลง โดยใช้ Mercuric chloride 250 มิลลิลิตร Phenol 50 มิลลิลิตร และ แอลกอฮอล์ 90 เปอร์เซ็นต์ 10 ลิตร แล้วนำเข้าแผงอัดพรรณไม้อบให้แห้งอีกครั้ง
 - 6.3. นำตัวอย่างพรรณไม้ที่ผ่านขั้นตอนอาบน้ำยาแล้วมาเย็บติดกับกระดาษแข็งที่มีความหนาไม่น้อยกว่า 300 กรัม เพื่อให้มีความคงทนและแข็งแรง พร้อมกับติดป้ายแสดงรายละเอียดต่างๆที่จัดบันทึกเอาไว้ในขณะที่เก็บพรรณไม้นั้น
7. นำตัวอย่างมาตรวจวิเคราะห์เพื่อพิสูจน์ชนิดพืช สกุล และวงศ์ โดยการเปรียบเทียบกับตัวอย่างพรรณไม้อ้างอิงในพิพิธภัณฑ์พืชหรือหอพรรณไม้ ใช้รูปพรรณจำแนกพรรณไม้จากหนังสือพรรณพฤกษชาติต่างๆ คู่มือศึกษาพรรณไม้ หรือสอบถามผู้เชี่ยวชาญด้านอนุกรมวิธานพืช

8. จัดเก็บตัวอย่างพรรณไม้อ้างอิงเข้าสู่ระบบของ Bentham และ Hooker ในพิพิธภัณฑ์พืช
กรุงเทพ กรมวิชาการเกษตร

9. นำข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการใช้ประโยชน์จากพืชของชุมชนที่ได้จากการสัมภาษณ์ ทำ
แบบสอบถาม มาทำการวิเคราะห์ข้อมูลในเชิงสถิติโดยใช้ค่าเฉลี่ยเพื่อหาความสัมพันธ์
ระหว่าง สถานที่ เพศ และอายุ ที่มีความสัมพันธ์กับองค์ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านความ
หลากหลายทางชีวภาพของพืชในชุมชน

10. ประมวลผลที่ได้จากการตรวจเอกสาร แบบสอบถาม ข้อมูลภาคสนามต่างๆ การกระจาย
พันธุ์ของพืชอาหารในชุมชน นำมาจัดทำลงในโปรแกรม เช่น โปรแกรม excel ซึ่งสะดวกต่อ
การวิเคราะห์หรือค้นข้อมูลระดับปฐมภูมิและทุติยภูมิ

11. จัดทำสรุปและรายงานผลการทดลอง

12. จัดทำบัญชีรายการของความหลากหลายทางชีวภาพของพืชในชุมชนต่างๆ

- การบันทึกข้อมูล

บันทึกตามรูปแบบของแบบบันทึกข้อมูลลักษณะของพรรณพืชในภาคสนาม แบบสอบถาม
และแบบสัมภาษณ์ที่กำหนด

- เวลาและสถานที่

ปีงบประมาณ 2559 (ตุลาคม 2558 – กันยายน 2559)

บ้านน้ำบ่อน้อย ต.นาทราย อ.ลี้ จ.ลำพูน

บ้านแม่หวางพัฒนา ต.นาทราย อ.ลี้ จ.ลำพูน

ปีงบประมาณ 2560 (ตุลาคม 2559 – กันยายน 2560)

บ้านห้วยฮ่อม ต.ทาแม่ลอบ อ.แม่ทา จ.ลำพูน

บ้านบ่อสี่เหลี่ยม ต.ปงเตา อ.งาว จ.ลำปาง

ปีงบประมาณ 2561 (ตุลาคม 2560 – กันยายน 2561)

บ้านแม่ส้าน ต.บ้านดง อ.แม่เมะ จ.ลำปาง

บ้านเข้าแม่แจ่ม ต.แจ้ซ้อน อ.เมืองปาน จ.ลำปาง

8. ผลการทดลองและวิจารณ์

จากการสำรวจและเก็บรวบรวมข้อมูลความรู้จากภูมิปัญญาพื้นบ้านที่มีความสัมพันธ์กับพืชใน
ด้านอาหาร ยารักษาโรค เครื่องนุ่งห่ม สีย้อม อุปกรณ์เครื่องมือต่างๆ และประเพณีวัฒนธรรม พร้อม

ทั้งเก็บตัวอย่างพืชเพื่อการตรวจระบุชนิดและอ้างอิงในบริเวณหมู่บ้าน ป่าชุมชน หรือพื้นที่อื่นๆ ซึ่งเป็นแหล่งของทรัพยากรพืชของคนในชุมชนร่วมกับผู้ให้ข้อมูล จำนวน 6 หมู่บ้าน ในพื้นที่ตัวแทนจังหวัดลำพูนและลำปาง ระหว่างปีงบประมาณ 2559 – 2561 ได้ข้อมูลการใช้ประโยชน์จากพืชในชุมชน จำนวน 270 ชนิด 93 วงศ์ และได้ตัวอย่างพรรณไม้เพื่อการอ้างอิง จำนวน 209 ตัวอย่าง ดังนี้

ปีงบประมาณ 2559 ได้ดำเนินการสำรวจและเก็บข้อมูลการใช้ประโยชน์จากพืชตามภูมิปัญญาท้องถิ่นในชุมชนบ้านน้ำบ่อน้อย ต.นาทราย อ.ลี้ จ.ลำพูน เป็นหมู่บ้านของชาวไทยกลุ่มชาติพันธุ์ปากะญอ (กะเหรี่ยงสะกอ) ที่อพยพมาจากจังหวัดตาก นับถือศาสนาพุทธ มีวิถีชีวิตที่เรียบง่าย และรับประทานอาหารมังสวิรัตี ประชากรประมาณ 50 ครอบครัว อาชีพเกษตรกรและรับจ้าง สตรีทอผ้าเป็นรายได้เสริม เป็นหมู่บ้านที่ไม่มีไฟฟ้า และบ้านแม่หวางพัฒนา ต.นาทราย อ.ลี้ จ.ลำพูน เป็นหมู่บ้านคนเมือง นับถือศาสนาพุทธ อาชีพเกษตรกร รับจ้าง และค้าขาย สภาพภูมิประเทศของทั้ง 2 ชุมชนเป็นพื้นที่สูงชัน มีภูเขาล้อมรอบ เป็นป่าเบญจพรรณ ความสูงจากระดับน้ำทะเล 500 -800 เมตร มีแม่น้ำสำคัญคือ แม่น้ำเตชะ ได้ข้อมูลการใช้ประโยชน์จากพันธุ์พืชในชุมชน จำนวน 134 ข้อมูล และตัวอย่างพรรณไม้เพื่อการอ้างอิง จำนวน 73 ตัวอย่าง (ตารางที่ 1)

สภาพพื้นที่การสำรวจและวิจัย ปีงบประมาณ 2559

ปีงบประมาณ 2560 ได้ดำเนินการสำรวจและเก็บข้อมูลการใช้ประโยชน์จากพืชตามภูมิปัญญาท้องถิ่นในชุมชนบ้านห้วยฮ่อม ต.ท่าแม่ลอบ อ.แม่ทา จ.ลำพูน เป็นหมู่บ้านของชาวไทยกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยง นับถือศาสนาพุทธและผี ซึ่งอาศัยอยู่ในเขตอุทยานแห่งชาติแต่ใกล้ชุมชนเมืองเส้นทางคมนาคมค่อนข้างสะดวก และชุมชนบ้านเมียนหรือเฝ้า บ้านบ่อสี่เหลี่ยม ต.ปงเตา อ.งาว จ.ลำปาง เป็นชุมชนที่อาศัยอยู่บนภูเขาสูงในพื้นที่จังหวัดลำปาง อพยพมาจากประเทศลาว ประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทำสวนลิ้นจี่ ได้ข้อมูลการใช้ประโยชน์จากพันธุ์พืชในชุมชน จำนวน 142 ข้อมูล และตัวอย่างพรรณไม้เพื่อการอ้างอิง จำนวน 63 ตัวอย่าง (ตารางที่ 2)

สภาพพื้นที่การสำรวจและวิจัย ปีงบประมาณ 2560

ปีงบประมาณ 2561 ได้ดำเนินการสำรวจและเก็บข้อมูลการใช้ประโยชน์จากพืชตามภูมิปัญญาท้องถิ่นในชุมชนกะเหรี่ยงบ้านแม่सान ต.บ้านดง อ.แม่เมาะ และชุมชนเ้า บ้านเ้าแม่แจ่ม ต.แจ้ซ้อน อ.เมืองปาน จ.ลำปาง ได้ข้อมูลการใช้ประโยชน์จากพันธุ์พืชในชุมชน จำนวน 112 ข้อมูล และตัวอย่างพรรณไม้เพื่อการอ้างอิง จำนวน 73 ตัวอย่าง (ตารางที่ 3)

สภาพพื้นที่การสำรวจและวิจัย ปีงบประมาณ 2561

ข้อมูลการใช้ประโยชน์จากพืชในชุมชน จำนวน 270 ชนิด 217 สกุล 93 วงศ์ (ตารางที่ 4)
จำแนกประเภทการใช้ประโยชน์ ได้ดังนี้

1. พืชอาหาร จำนวน 171 ชนิด คิดเป็นร้อยละ 63.33 ของชนิดพืชที่ได้จากการสำรวจ ได้แก่ พืชอาหารหลักที่เป็นแหล่งคาร์โบไฮเดรต เช่น ข้าว (*Oryza sativa* L.) กลอย (*Dioscorea hispida* Dennst.) ข้าวโพด (*Zea mays* L.) สาคุ (*Canna indica* L.) พืชผัก เช่น กระจี้บเขียว (*Abelmoschus esculentus* (L.) Moench) เล็กเกี้ยว (*Allium chinense* G. Don) ผักเป็ดแดง (*Alternanthera bettzickiana* (Regel)) สะแล (*Broussonetia kurzii* (Hook. f.) Corner) เตาร้าง (*Caryota mitis* Lour.) กระจงลาย (*Celastrus paniculatus* Willd.) หยั่งสมุทร (*Amalocalyx microlobus* Pierre ex Spire) พืชเครื่องเทศ เช่น กระจเทียม (*Allium sativum* L.) ข่า (*Alpinia siamensis* K. Schum.) พืชปรุงรส เช่น ส้มป่อย (*Acacia concinna* (Willd.) DC.) เป็นต้น
2. พืชสมุนไพร จำนวน 149 ชนิด คิดเป็นร้อยละ 55.19 ของชนิดพืชที่ได้จากการสำรวจ เช่น เร่ว (*Amomum villosum* Lour.) ว่านหางจระเข้ (*Aloe vera* (L.) Burm.f.) ตะเคียนหนู (*Anogeissus acuminata* (Roxb. ex DC.) Guill. & Perr.) มะหาด (*Artocarpus lacucha* Roxb. ex Buch.-Ham.) กระจโตลิง (*Bauhinia scandens* L.) กำลั้งเสื่อโครัง (*Betula alnoides* Buch.-Ham. ex G. Don) มะขูย (*Embelia sessiliflora* Kurz) เป็นต้น

3. พืชใช้สอยอื่นๆ จำนวน 39 ชนิด คิดเป็นร้อยละ 14.44 ของชนิดพืชที่ได้จากการสำรวจ ได้แก่ไม้สำหรับก่อสร้างที่อยู่อาศัย อุปกรณ์เครื่องมือทางการเกษตร สีย้อม ไม้ดอกไม้ประดับ เช่น คำแสด (*Bixa orellana* L.) เตื่อย (*Coix puellarum* Balansa) ยางนา (*Dipterocarpus alatus* Roxb. Ex G.Don) ตึง (*Dipterocarpus tuberculatus* Roxb.) รัก (*Gluta usitata* (Wall.) Ding Hou)
 4. พืชในประเพณีวัฒนธรรม ความเชื่อ จำนวน 14 ชนิด คิดเป็นร้อยละ 5.19 ของชนิดพืชที่ได้จากการสำรวจ เช่น หอมแดง (*Allium ascalonicum* L.) หมาก (*Areca catechu* L.) หนาด (*Blumea balsamifera* (L.) DC.) คำฝอย (*Carthamus tinctorius* L.) สร้อยไก่ (*Celosia argentea* L.)
 5. พืชพิษ จำนวน 1 ชนิด คิดเป็นร้อยละ 0.37 ของชนิดพืชที่ได้จากการสำรวจ คือ สลัดได (*Euphorbia antiquorum* L.) มีฤทธิ์เบื่อเมา จึงใช้เบื่อปลา
- ทั้งนี้จากข้อมูลการสำรวจ วิจัย พบว่าพืชหลายชนิดไม่ได้ใช้ประโยชน์เพียงอย่างเดียว โดยเฉพาะพืชอาหารมักมีสรรพคุณเป็นสมุนไพรด้วย

จากการสัมภาษณ์ประชากรในชุมชน โดยเลือกสัมภาษณ์จำนวนจาก ร้อยละ 20 ของประชากรที่อาศัยอยู่ในชุมชน ทั้ง 6 ชุมชน พบว่า ประชากรที่มีความรู้เรื่องการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรพรรณพืชอยู่ในช่วง อายุ 31 – 50 ปี เป็นส่วนใหญ่ ซึ่งสอดคล้องกับช่วงอายุของประชากรที่อาศัยในหมู่บ้าน เนื่องจากช่วงอายุที่ต่ำกว่านี้เป็นวัยเล่าเรียนและออกไปใช้แรงงานที่อื่น (ตารางที่ 5)

ตารางที่ 1 แสดงรายชื่อพืชที่ใช้ประโยชน์ในชุมชนจากภูมิปัญญาท้องถิ่นในบ้านน้ำบ่อน้อย และ บ้านแม่หวางพัฒนา ต.นาทราย อ.ลำพูน

ลำดับ	ชื่อท้องถิ่น	ชื่อไทย	ชื่อวิทยาศาสตร์	วงศ์	ชุมชน		ประเภทการใช้ประโยชน์	ส่วนที่ใช้	วิธีการใช้
					บ้านน้ำบ่อน้อย	บ้านแม่หวางพัฒนา			
1	ตะยอ	ขมิ้น	<i>Curcuma longa</i> L.	ZINGIBERACEAE	/	/	พืชอาหาร (เครื่องเทศ) สมุนไพร	เหง้า	-เหง้านำมาโขลกเป็นเครื่องแกง ช่วยขับลม ลดอาการแน่นเพื่อ จุกเสียด ในกระเพาะอาหาร
2	เบาะ	เดือย	<i>Coix puellarum</i> Balansa	CYPERACEAE	/		เครื่องประดับ	ผล	-นำผลมาเจาะรูร้อยเป็นเครื่องประดับหรือเย็บประดับตกแต่งเสื้อผ้า
3	แบ	ฝ้าย	<i>Gossypium barbadense</i> L.	MALVACEAE	/		เส้นใย	เส้นใยที่ผล	-นำมาปั่นเป็นเส้นด้าย
4	หน่อคอก	คราม	<i>Indigofera tinctoria</i> L.	FABACEAE		/	สีย้อม	ส่วนเหนือดิน	-นำมาหมักในน้ำแล้วใช้ย้อมผ้าจากเส้นฝ้าย
5	เสะบ่อชะ	คำแสด	<i>Bixa orellana</i> L.	BIXACEAE		/	สีย้อม	เมล็ด	-เมล็ดนำมาตำให้ละเอียดแล้วต้มใช้ย้อมผ้า
6	เสะลาเรือ	เต็ง	<i>Shorea obtusa</i> Wall. ex Blume	DIPTEROCARPACEAE	/	/	ไม้ใช้สอย	ลำต้น	-ใช้สร้างบ้าน ทำด้ามอุปกรณ์เครื่องมือ ไม้ฝืน
7	ลูเคโค๊ะ	ฟักทอง	<i>Cucurbita maxima</i> Duchesne	CUCURBITACEAE	/	/	พืชผัก	ผล	-ประกอบอาหารทั้งอาหารคาวและอาหารหวาน
8	บอลาตี	สาคุวิลาศ	<i>Maranta arundinacea</i> L.	MATANTACEAE	/		พืชอาหาร	เหง้า	-เหง้าอ่อนนำมาต้มรับประทานกับน้ำตาล
9	ติะคะเดาะ	มะระขี้นก	<i>Momordica charantia</i> L.	CUCURBITACEAE	/	/	พืชผัก สมุนไพร	ผลอ่อน	-รับประทานเป็นอาการ รักษาโรคความดัน

									เบาหวาน
10	สีโหม้โจ๊ะ	ฟ้าทะลาย	<i>Andrographis paniculata</i> (Burm. f.) Wall. ex Nees	ACANTHACEAE	/	/	สมุนไพร	ยอดอ่อน	-รับประทานสดหรือต้มน้ำดื่ม แก้ไข้ แก้ เจ็บคอ รักษาไข้เลือดออก
11	ตี๊ะพอ	เทียนบ้าน	<i>Impatiens balsamina</i> L.	BALSAMINACEAE	/		พิธีกรรมและความ เชื่อ	ดอก	-บูชาพระ
12	อีเกลอด้	เล็กเกี้ยว	<i>Allium chinense</i> G. Don	AMARYLLIDACEAE	/		พืชผัก	ทั้งต้น	-ตำน้ำพริก
13	พอชุยเคาะ ผักหละ	ชะอม	<i>Acacia pennata</i> subsp. <i>insuavis</i> (Lace) I.C.Nielsen	FABACEAE	/	/	พืชผัก	ยอดและใบ อ่อน	-นำมาปรุงเป็นอาหาร
14	เซะเบลอะ	กระทงลาย	<i>Celastrus paniculatus</i> Willd.	CELASTRACEAE	/		พืชผัก สมุนไพร	ยอดและใบ อ่อน ราก	-รับประทานเป็นผักสด -รากต้มน้ำดื่ม แก้ปวดท้อง ท้องเสีย
15	ชู้ยเอี๋หน่อ	เครือตดหมา	<i>Paederia</i> sp.	RUBIACEAE	/		พืชผัก สมุนไพร	ยอดและใบ อ่อน	-รับประทานเป็นผักสด แก้อาการท้องอืด ท้องเฟ้อ
16	พอมี่อู	ลิ้นมังกร	<i>Sansevieria trifasciata</i> Prain	ASPARAGACEAE	/		พืชผัก	ช่อดอกอ่อน	-ช่อดอกอ่อนรสขมลวกหรือต้มน้ำพริก
17	ตะก้อสะ	มะเขือเปราะ	<i>Solanum capsicoides</i> All.	SOLANACEAE	/	/	พืชผัก	ผล	-นำมาปรุงเป็นอาหาร
18	ลำมอเกล	มะขาม	<i>Tamarindus indica</i> L.	FABACEAE	/	/	พืชผักปรุงรส สมุนไพร ไม้ใช้สอย	ทั้งต้น	-ใบ ผล เป็นอาหาร -ใบและผลต้มน้ำดื่มแก้อาการคันเนื้อคั่วตัว -เปลือกรสฝาด สับแล้วต้มน้ำดื่มหลักจาก หายอาการคันเนื้อคั่วตัว -เนื้อไม้ใช้ทำเชียง ทำฟืน
19	ตะชะ	แป๊ะตำปึง	<i>Gynura procumbens</i> (Lour.) Merr.	ASTERACEAE	/	/	สมุนไพร	ใบ	-กินใบสดลดความดัน

20	พอบีเบ	ว่านหอมแดง	<i>Eleutherine bulbosa</i> (Mill.) Urb.	IRIDACEAE	/		สมุนไพร	หัว	-นำหัวไปปิ้งไฟหรือย่างแล้วรับประทาน รักษาโรคหวัด
21	ปะน่วย ปทุม	ขนุน	<i>Artocarpus heterophyllus</i> Lam.	MORACEAE	/	/	พืชผัก ผลไม้	ยอดอ่อน ผล	-ยอดและผลอ่อนปรุงเป็นอาหาร -ผลสุกรับประทานเป็นผลไม้
22	เคอ	บุก	<i>Amorphophallus</i> sp.	ARACEAE	/		พืชผัก	หัว ยอดอ่อน	-หัวนำไปแกงเป็นอาหาร -การแกงยอดอ่อนต้องให้มีรสเปรี้ยวจาก ยอดส้มป่อยหรือยอดมะขาม
23	กะเหย่	เต่าร้าง	<i>Caryota mitis</i> Lour.	ARECACEAE	/		พืชผัก	ยอดอ่อน	-นำยอดอ่อนมาสับใส่แกงตะกะเปาะ(แกง ข้าวเปือ)
24	ตะย่ะ	มะขามป้อม	<i>Phyllanthus emblica</i> L.	EUPHORBIACEAE	/	/	ผลไม้ สมุนไพร	ผล	-รับประทานเป็นผลไม้ ช่วยรักษาอาการ เจ็บคอ
25	โพธิ์	ส้มป่อย	<i>Acacia concinna</i> (Willd.) DC.	FABACEAE	/	/	พืชปรุงรส ความเชื่อ	ยอดอ่อน ผล	-ยอดอ่อนรสเปรี้ยวนำมาปรุงรสอาหาร -ผลใช้ในพิธีกรรมทางศาสนา
26	โป้ตาแร	ว่านชักมดลูก	<i>Curcuma comosa</i> Roxb.	ZINGIBERACEAE	/		ความเชื่อ	เหง้าสด	-นำเหง้าสดมาฝนแล้วทาบริเวณที่ปวด มี ความเชื่อเพื่อไล่สิ่งไม่ดีออกจากร่างกาย
27	ย่ะปล่า	กล้วยผา	<i>Ensete superbum</i> (Roxb.) Cheesman	MUSACEAE	/		สมุนไพร	ก้าน ใบ	-นำมาต้มน้ำแล้วให้เด็กที่พิการแต่กำเนิด อาบและนวด เพียง 3 ครั้ง จะบรรเทาการ พิการ
28	เต้เหย่ง	วาสนา	<i>Dracaena fragrans</i> (L.) Ker Gawl.	ASPAGARACEAE	/		พืชผัก พิธีกรรม	ยอด ช่อดอก	-ยอดและช่อดอกต้มรับประทานกับน้ำพริก -ดอกใช้บูชาพระ
29	ตะขอ	มะม่วง	<i>Mangifera indica</i> L.	ANACARDIACEAE	/	/	ผลไม้ ไม้ฝืน	ผล เนื้อไม้	-ผลรับประทานเป็นผลไม้

									-ไม้พิน
30	พอนาที กะเพราข้าง	ยี่หระ	<i>Ocimum gratissimum</i> L. var. <i>macrophyllum</i> Briq.	LAMIACEAE	/	/	พืชเครื่องเทศ	ใบ	-ใช้ปรุงรอาหาร
31	หล่อกือ	พญาากาสัก	<i>Leea macrophylla</i> Roxb. ex Hornem.	LEEACEAE	/		สมุนไพร	ราก เหง้า	-ต้มน้ำดื่มบำรุงกำลัง
32	ตะนีส่า	เนียง	<i>Archidendron jiringa</i> (Jack) I. C. Nielsen	FABACEAE	/		พืชผัก	ผล	-รับประทานเป็นผักสด ดอง หรือต้ม
33	พล่าจี	ผักไผ่	<i>Persicaria odorata</i> (Lour.) Soják	POLYGONACEAE	/	/	พืชผัก	ใบ	-รับประทานเป็นผักสด
34	ตะเนนส์	ลูกมะกอก	<i>Spondias pinnata</i> (L. f.) Kurz	ANACARDIACEAE	/	/	พืชผัก พืชปรุงรส สมุนไพร	ใบ ผลสุก	-ใบรสเปรี้ยวรับประทานเป็นผักสด -ผลสุกใช้ปรุงรสอาหาร -เปลือกต้นฝนกับก้อนหินแล้วเอามาทาบริเวณที่เป็นแผลจะช่วยให้แผลสมานเร็วขึ้น
35	ส่าโปเตดู	โทองเทง	<i>Physalis angulata</i> L.	SOLANACEAE	/		ผลไม้	ผลสุก	-ผลสุกรสหวาน รับประทานเป็นผลไม้
36	แปล่ชู	ไพล ปุเลยดำ	<i>Zingiber montanum</i> (J. Koenig) Link ex A. Dietr.	ZINGIBERACEAE	/		สมุนไพร	เหง้า	-นำมาต้มแก้อาการวิงเวียนศีรษะ หมดสติ ตาย
37	พุ้โต๊ะ	การบูร	<i>Cinnamomum camphora</i> (L.) J. Presl	LAURACEAE	/		สมุนไพร	ราก	-รากรสเผ็ดหวาน ต้มน้ำดื่มแก้อ่อนเพลีย บำรุงกำลัง
38	น้วยหล่	สาคุ	<i>Canna indica</i> L.	CANNACEAE	/		พืชอาหาร	เหง้า	-ต้มหรือนึ่งรับประทานกับน้ำตาล
39	สิหมู่แหล่	ตะกู	<i>Nauclea orientalis</i> (L.) L.	RUBIACEAE	/		ไม้ใช้สอย	ลำต้น	-ไม้พิน
40	เซ่ชี	มะเหลียมหิน	<i>Rhus chinensis</i> Mill.	ANACARDIACEAE	/		พืชปรุงรส ผลไม้	ผล	-ผลแก่มีรสเปรี้ยวนำมาปรุงรสอาหารหรือ

									รับประทานเป็นผลไม้
41	เนื้าะก่อหว่าอ	ผักอีหลิน	<i>Elsholtzia griffithii</i> Hook.f.	LAMIACEAE	/		พืชแต่งกลิ่น	ใบ	-นำมาใช้แต่งกลิ่นอาหาร
42	ตำว	ลูกชิด	<i>Arenga pinnata</i> (Wurmb) Merr.	ARECACEAE	/	/	พืชอาหาร	เนื้อในผล	-นำมาใส่เชื่อมรับประทาน
43	มะขามเครือ	-	<i>Dalbergia darlacensis</i> P.H.Ho & Niyomdha	FABACEAE		/	สมุนไพร	ราก	-ราอดองเหล้าขาวหรือต้มน้ำดื่มบำรุงกำลัง แก้ปวดเมื่อย
44	บือเคสะ สาลี	ข้าวโพด	<i>Zea mays</i> L.	POACEAE	/	/	พืชอาหาร	ผล	-เป็นพืชอาหารให้พลังงาน และพืชอาหาร สัตว์
45	กี้โก้	ลิเภา	<i>Lygodium polystachyum</i> Wall. ex Moore	LYGODIACEAE	/	/	พืชอาหาร สมุนไพร	ยอด ราก	-ยอดนำมาปรุงเป็นอาหาร -รากต้มน้ำดื่มเป็นยาบำรุงกำลัง
46	พอก้ว	พนมสวรรค์	<i>Clerodendrum paniculatum</i> L.	LAMIACEAE		/	สมุนไพร	ราก	-รากต้มน้ำดื่มรักษาโรคสีดวงทวาร ดื่ม จนกว่าจะหยุดเลือดไหล
47	ผักบุง กระต่าย	หญ้ายาง	<i>Euphorbia heterophylla</i> L.	EUPHORBIACEAE		/	สมุนไพร	ยอด	-ยอดรับประทานสดเมื่อมีอาการท้องผูกไม่ ขับถ่าย
48	หญ้ายี้ยอบ, เนื้าะมีเค	ไมยราบ	<i>Mimosa pudica</i> L.	FABACEAE	/	/	สมุนไพร	ใบ	-ทุบใบแล้วต้มน้ำใช้ล้างตาเด็กที่มีอาการตาแดง
49	หาด	มะหาด	<i>Artocarpus lacucha</i> Roxb. ex Buch.-Ham.	MORACEAE	/	/	สมุนไพร	เปลือกต้น	-เปลือกต้นทุบให้ละเอียดเป็นเส้นแล้วใช้ เคี้ยวกับหมากพลู -เข้ายาระบาย
50	เปล้า	เปล้าหลวง	<i>Croton persimilis</i> Müll. Arg.	EUPHORBIACEAE		/	สมุนไพร	ใบ	-เข้าร่วมกับยาอยู่ไฟชนิดอื่นใช้ต้มให้สตรี หลังคลอดบุตรอาบ
51	สัก	สัก	<i>Tectona grandis</i> L. f.	LAMIACEAE	/	/	ไม้ใช้สอย	ลำต้น	-สร้างที่อยู่อาศัย

52	ไม้เหว	ตะเคียนหนู	<i>Anogeissus acuminata</i> (Roxb. ex DC.) Guill. & Perr.	COMBRETACEAE		/	สมุนไพร	ยอด	-ต้มน้ำดื่มบรรเทาอาการท้องร่วง
53	พุงมดง่าม	หนอนตาย หยาก	<i>Stemona tuberosa</i> Lour.	STEMONACEAE		/	สมุนไพรกำจัดมด	รากสะสม อาหาร	-ราสับแล้ววางไว้ให้มดกิน
54	มะนอด	เตี๊ยะปล้องหิน	<i>Ficus semicordata</i> Buch.-Ham. ex Sm.	MORACEAE		/	ผลไม้	ผล	-ผลมีรสหวานอมเปรี้ยว
55	เครือเขา แหนมณะ	รางจืด	<i>Thunbergia laurifolia</i> Lindl.	ACANTHACEAE		/	พืชอาหาร สมุนไพร	ยอดอ่อน เถา	-ยอดอ่อนใส่แกงหน่อไม้ -ทิ้งเถาต้มน้ำดื่มล้างพิษ แก้เมาค้าง -ถ้าสุนัขถูกงูกัดให้ใช้เถาผูกคอ
56	เมี่ยง	-	<i>Camellia sinensis</i> (L.) Kuntze var. <i>assamica</i> (J. W. Mast.) Kitam.	THEACEAE		/	พืชอาหาร	ใบและยอด อ่อน	-นำมาทำชาดื่ม ทำเมี่ยง หรือใบสดนำมา ย่ำ
57	ไม้คู่	ประดู่ป่า	<i>Pterocarpus macrocarpus</i> Kurz	FABACEAE	/	/	สมุนไพรและไม้ใช้ สอย	ใบ เปลือกต้น ลำต้น	-ใบแช่น้ำแล้วนำน้ำมาพ่นไล่เพลี้ยจักจั่นใน นาข้าว -เปลือกต้นเอาไปปักในนาหรือแช่ในน้ำเพื่อ ไล่เพลี้ยจักจั่นในนาข้าว -ลำต้นใช้ก่อสร้างที่อยู่อาศัย
58	รัก	-	<i>Gluta usitata</i> (Wall.) Ding Hou	ANACARDIACEAE		/	ทำเครื่องมือ เครื่องใช้ ตกแต่ง	น้ำยาง	-ใช้ลกรักปิดทอง -ใช้ยารอบภาชนะที่ทำจากไม้กันรั่วซึม
59	ผักขวา	หญังกออ่อน ผักกาดข้าง	<i>Crassocephalum crepidioides</i> (Benth.) S. Moore	ASTERACEAE	/	/	พืชผัก	ยอดอ่อน	-ลวกจิ้มน้ำพริก
60	ส้มจิ้น	เขยตาย	<i>Glycosmis pentaphylla</i> (Retz.) DC.	RUTACEAE		/	สมุนไพร	ทั้งต้น	-ทั้งต้นนำมาทำให้แห้งแล้วบดเป็นผงผสม

									กับมะขามเปียกและน้ำผึ้งปั้นเป็นลูกกลอน รับประทานเป็นยาบำรุงหัวใจ
61	หมกหมื่น	กระบก	<i>Irvingia malayana</i> Oliv. ex A. W. Benn.	IRVINGIACEAE		/	พืชอาหาร ไม้ใช้สอย	เมล็ด ลำต้น	-เนื้อในเมล็ดมีรสมันคั่วรับประทาน หรือ โพลกกับเกลือรับประทานกับข้าวเหนียว -ไม่ใช่เผ่าถ่าน
62	มะห่อ	-	<i>Spondias lakonensis</i> Pierre	ANACARDIACEAE		/	ผลไม้	ผลสุก	-ผลสุกรสเปรี้ยวอมหวานรับประทานเป็น ผลไม้
63	โตไม่รู้ล้ม	-	<i>Elephantopus scaber</i> L.	ASTERACEAE		/	สมุนไพร	ทั้งต้น	-ดองเหล้าหรือต้มน้ำดื่มเป็นยาชูกำลัง แก้ อาการปวดเมื่อย
64	ไม้จี้	คณฑา	<i>Harrisonia perforata</i> (Blanco) Merr.	RUTACEAE		/	ความเชื่อ	ลำต้น	-ใช้ในงานบุญเดือน 4 ของชาวล้านนา เป็น ไม้ก่อไฟให้พระเจ้า
65	มะริดไม้	เพกา	<i>Oroxylum indicum</i> (L.) Benth. ex Kurz	BIGNONIACEAE	/	/	พืชผัก สมุนไพร	ยอดอ่อน ผล อ่อน เนื้อไม้ (แก่น)	-ยอดอ่อน ผล รับประทานเป็นผัก -ผลและแก่นไม้เผาแล้วบดเข้าตัวยาล้าง สารพิษ
66	หญ้าหัวเสือ	เนียมหูเสือ	<i>Plectranthus amboinicus</i> (Lour.) Spreng.	LAMIACEAE		/	พืชผัก สมุนไพร	ใบ	-ใบรับประทานเป็นผักสด มีสรรพคุณช่วย ลดไข้ในเด็กเล็ก
67	ผักผีปวยล่า	ผักปวยล่า	<i>Caesalpinia mimosoides</i> Lam.	FABACEAE	/	/	พืชผัก	ยอดอ่อน	-รับประทานเป็นผักสด
68	มะแฟน	-	<i>Protium serratum</i> Engl.	BURSERACEAE		/	ผลไม้	ผลสุก	-รับประทานผลสุก
69	บ่าเกลือ	มะเกลือ	<i>Diospyros mollis</i> Griff.	EBENACEAE		/	สมุนไพร สีย้อม	ผล	-นำผลดิบมาต้มกับน้ำและเกลือ รับประทานเพื่อถ่ายพยาธิ -น้ำต้มผลดิบใช้ย้อมผ้า

70	บักเกรก	กระทกรก	<i>Passiflora foetida</i> L.	PASSIFLORACEAE		/	พืชผัก ผลไม้ สมุนไพร	ยอดอ่อน ผล สุก	- ยอดอ่อนลวกจิ้มน้ำพริก - ผลสุกรสหวานอมเปรี้ยวรับประทานเป็น ผลไม้ - เนื้อในผลสุกนี้มากวนกับเกลือและ น้ำตาลรับประทานช่วยลดความดันโลหิต
71	ผักคาวตอง	พลู่คาว	<i>Houttuynia cordata</i> Thunb.	SAURURACEAE		/	พืชผัก สมุนไพร	ใบ	- รับประทานเป็นผักสด - ใบต้มน้ำดื่ม รักษาเมะเร็ง เนื้องอก ริดสีดวง โรคผิวหนัง
72	ฝาง	ฝาง	<i>Caesalpinia sappan</i> L.	FABACEAE		/	สมุนไพร	แก่น	- แก่นต้มน้ำกับเมล็ดฝ้าย ให้สตรีหลังคลอด ดื่ม
73	ทับทิม	บักก๊อก	<i>Punica granatum</i> L. var. <i>granatum</i>	LYTHRACEAE		/	ผลไม้ สมุนไพร	ผล ใบ	- ผลแก่รับประทานเป็นผลไม้ 774-ผลอ่อนหรือเปลือกผลแก่และใบน้ำ มาต้มน้ำดื่มรักษาอาการท้องร่วง
74	สะเรียม	สะเดา	<i>Azadirachta indica</i> A.Juss.	MELIACEAE		/	พืชผัก สมุนไพร	ดอก ใบ ทั้ง ต้น	- ดอกและใบอ่อนรับประทานเป็นผัก - ทั้งต้นนำไปต้มน้ำใช้สระผมรักษารังแค
75	ผักหนอก	บัวบก	<i>Centella asiatica</i> (L.) Urb.	APIACEAE		/	พืชผัก สมุนไพร	ทั้งต้น	- ใบรับประทานเป็นผัก - ทั้งต้นต้มน้ำผสมเกลือและน้ำตาลตามดื่มแก้ ร้อนใน
76	ชะจาว	กระจาว	<i>Holoptelea integrifolia</i> Planch.	ULMACEAE		/	สมุนไพร	ใบและเปลือก ต้น	- ใบและเปลือกต้นทุบแช่น้ำประมาณ 1 สัปดาห์และนำน้ำมาพ่นฉีดกำจัดเห็บ
77	หมากอี่	เร่ว	<i>Amomum villosum</i> Lour.	ZINGIBERACEAE		/	สมุนไพร	เมล็ด	แก้อาการท้องอืดท้องเฟ้อ แน่น จุกเสียด

78	หญ้าขจรหมู	หญ้าแห้วหมู	<i>Cyperus rotundus</i> L.	CYPERACEAE		/	สมุนไพร	ทั้งต้น	ต้มน้ำดื่มลดความดันโลหิต ขับปัสสาวะ
79	ผักหวาน	ผักหวาน	<i>Champereia manillana</i> (Blume) Merr	OPILIACEAE		/	พืชผัก สมุนไพร	ใบ ลำต้น	-ใบนำมาแกง ผัก ลวกเป็นอาหาร -ลำต้นนำมาฝนกับน้ำสะอาดใช้ทารักษาแผลเน่าเปื่อย น้ำกัดเท้า
80	กระแอน ตะยอ	กระชาย	<i>Boesenbergia rotunda</i> (L.) Mansf.	ZINGIBERACEAE	/	/	พืชอาหาร สมุนไพร	เหง้า	-เหง้าตำให้ละเอียดแล้วใช้ทาแผลในปากหรือรับประทานขับปัสสาวะ
81	จอยนาง	ย่านาง	<i>Tiliacora triandra</i> (Colebr.) Diels	MENISPERMACEAE		/	สมุนไพร	ใบ	-ใบต้มน้ำดื่มรักษาเนื้องอกในมดลูก โรคหัวใจ
82	แคขน แค ลาว	แคหางค่าง	<i>Markhamia stipulate</i> (Wall.) Seem	BIGNONIACEAE		/	สมุนไพร	ราก เปลือก ต้น ใบ เมล็ด	-รากใช้ต้มน้ำอาบบรรเทาอาการปวด -เปลือกต้นใช้ต้มน้ำดื่มแก้ท้องอืด ท้องเฟ้อ -ใบใช้ตำพอกรักษาแผล -เมล็ดต้มน้ำดื่มแก้ลมชัก บำรุงโลหิต ขับ เสมหะ
83	โกสน	โกสน	<i>Codiaeum variegatum</i> (L.) Rumph. ex A.Juss	EUPHORBIACEAE		/	พืชผัก สมุนไพร	ใบ	-ใบ ลวกหรือหนึ่งรับประทาน -ใบนำมาต้มน้ำดื่มรักษาโรกระบบทางเดิน ปัสสาวะผิดปกติ
84	ม้วนไก่	เซียงดา	<i>Gymnema inodorum</i> (Lour.) Decne.	APOCYNACEAE		/	พืชผัก สมุนไพร	ใบ	-ใบนำมาแกง ผัก ลวก นึ่ง -ใบต้มน้ำดื่มรักษาโรคเบาหวาน ลดน้ำตาล ในเลือด
85	กระเทียม	กระเทียม	<i>Zingiber zerumbet</i> (L.) Roscoe ex Sm.	ZINGIBERACEAE		/	พืชผัก สมุนไพร	ช่อดอกอ่อน	-รับประทานสด หรือนำมาลวกจิ้มน้ำพริก หรือใส่แกง มีสรรพคุณขับลมในกระเพาะ

86	บุลิ่ง	ข้าพลุ	<i>Piper sarmentosum</i> Roxb.	PIPERACEAE		/	พืชผัก สมุนไพร	ใบ	-ใบรับประทานเป็นผักสดหรือใส่แกงแค -ใบต้มน้ำดื่มช่วยเจริญอาหาร และขับ เสมหะ
87	ต้นเอ็นยัด	หญ้าเอ็นยัด	<i>Plantago major</i> L.	PLANTAGINACEAE		/	สมุนไพร	ทั้งต้น	-นำทั้งต้นมาสับแล้วห่อรวมกับก้อนหินด้วย ผ้าแล้วนำไปลนไฟให้ร้อนนำมาประคบ บริเวณที่ปวดเมื่อย
88	กะหล่ำ	กะหล่ำปลี	<i>Brassica oleracea</i> var. <i>capitata</i>	BRASSICACEAE	/	/	พืชผัก	ใบ	-รับประทานเป็นอาหาร
89	ผักหนาม	ผักหนาม	<i>Lasia spinosa</i> (L.) Thwaites	ARACEAE	/	/	พืชผัก สมุนไพร	ใบอ่อน ทั้งต้น	-รับประทานเป็นอาหาร -ทั้งต้นนำมาบดให้ละเอียดแล้วทาบริเวณ ผิวหนังที่เปื่อยหรือรักษาโรคน้ำกัดเท้า
90	ป๊อ	ข้าว	<i>Oryza sativa</i> L.	POACEAE	/	/	พืชอาหารหลัก	เมล็ด	-รับประทานเป็นอาหารหลัก
91	หญ้าจียอบ ต้น	กระที่บยอด	<i>Biophytum adiantoides</i> Wight ex Edgew. & Hook.f.	OXALIDACEAE		/	สมุนไพร	ทั้งต้น	-ทั้งต้นนำมาต้มน้ำดื่ม รักษาปัสสาวะพิการ ขับนิ่ว
92	ติงู	กอมขน	<i>Picrasma javanica</i> Blume	SIMAROUBACEAE		/	สมุนไพร	ลำต้น เปลือก ต้น ใบ	-ลำต้นใช้เป็นยาบำรุงเลือด แก้ไข้จับสั่น -เปลือกต้นใช้เป็นพอกรักษาแผล -ใบใช้เป็นยารักษาแผลอักเสบเป็นหนอง
93	หญ้าน้ำหมึก	น้านมราชสีห์	<i>Euphorbia hirta</i> L.	EUPHORBIACEAE		/	สมุนไพร	ทั้งต้น	-บรรเทาอาการปวดฟัน ดับพิษร้อน แก้พิษ
94	ไม้ก้ำดำ	มะสัง	<i>Feroniella lucida</i> (Scheff.) Swingle	RUTACEAE		/	พืชผัก สมุนไพร	ใบ ลำต้น	-ใบอ่อนรับประทานเป็นผักสด -ลำต้นนำมาตำให้ละเอียดใช้เป็นยา บรรเทาอาการปวดศีรษะและรักษามะเร็ง เต้านม

95	กำลังเสือโคร่ง	กำลังเสือโคร่ง	<i>Betula alnoides</i> Buch.-Ham. ex G.Don	BETULACEAE		/	สมุนไพร	เปลือกต้น	เป็นยาบำรุงเส้นเอ็น บำรุงร่างกาย บำรุงธาตุ ช่วยเจริญอาหาร ขับลม แก้ปวดเมื่อยร่างกาย
96	กอมก้อห้วย	สาบเสือ	<i>Chromolaena odorata</i> (L.) R.M.King & H.Rob.	ASTERACEAE		/	สมุนไพร	ใบ	เป็นยาแก้ไอ บำรุงธาตุ บำรุงร่างกาย ขับเหงื่อ ขับลม ขับปัสสาวะ รักษาแผลจากแมลงกัดต่อย
97	กล้วยป่า	กล้วยบัว	<i>Musa ornate</i> Roxb.	MUSACEAE		/	สมุนไพร ไม้ประดับ	ราก เหง้า ปลีผล	-ใช้เป็นยาแก้ท้องเสียกับเด็ก
98	เครือหมาน้อย	หมาน้อย	<i>Cissampelos pareira</i> L.	MENISPERMACEAE		/	สมุนไพร	ใบ	-เป็นยาพอกเลือด รักษาโลหิตจาง แก้เลือดกำเดา
99	จะค่าน	จะค่าน	<i>Piper wallichii</i> (Miq.) Hand.-Mazz.	PIPERACEAE	/	/	เครื่องเทศ สมุนไพร	ลำต้น	-ลำต้นขอยหรือโขลกผสมเครื่องแกง -ลำต้นผสมหัวข้าวเย็นต้มน้ำดื่มแก้ปวดเมื่อย
100	อาว	กระเจียวแดง	<i>Curcuma angustifolia</i> Roxb.	ZINGIBERACEAE	/	/	พืชอาหาร สมุนไพร	หน่อ/ช่อดอกอ่อน เหง้า	-หน่อหรือช่อดอกอ่อนนำมารับประทานเป็นผัก -เหง้าเป็นยาแก้ปวดเมื่อย -หน่ออ่อนเป็นยาสมานแผล แก้มดลูกอักเสบสำหรับสตรีหลังคลอด
101	กันจ้า	ปีกนกไล่	<i>Bidens pilosa</i> L.	ASTERACEAE		/	สมุนไพร	ทั้งต้น	-ทั้งต้นนำมาต้มน้ำดื่มรักษาอาการลำไส้อักเสบ แก้ปวดท้องน้อย เป็นยาแก้โรคตาบวม

102	หนาด	หนาด	<i>Blumea balsamifera</i> (L.) DC.	ASTERACEAE		/	สมุนไพร	ใบ	-ใช้ล้างแผล รักษาผิวหนังอักเสบ ทำน้ำยา บ้วนปาก รักษาโรคในช่องปาก
103	กินกุ้ง	ผักปราบ	<i>Murdannia nudiflora</i> (L.) Brenan	COMMELINACEAE		/	สมุนไพร	ทั้งต้น	-ทั้งต้นนำมาต้มในน้ำมันแล้วใช้ทารักษา โรคเรื้อน
104	อีวันหมู	กระทงหมา บ้า	<i>Dregea volubilis</i> (L.f.) Benth. ex Hook.f.	APOCYNACEAE	/	/	พืชผัก สมุนไพร	ใบ	-ใบรับประทานเป็นอาหาร -ใบสดตำละเอียดใช้พอกฝี
105	ตีปลากั้ง	ตีปลากั้ง	<i>Phlogacanthus pulcherrimus</i> T.Anderson	ACANTHACEAE	/	/	พืชผัก สมุนไพร	ใบ	-ใบรับประทานเป็นผักสด รักษาเบาหวาน ลดน้ำตาลในเลือด
106	ไม้เปา	รัง	<i>Shorea siamensis</i> Miq.	DIPTEROCARPACEAE	/	/	สมุนไพร ไม้ใช้ทำที่ อยู่อาศัย	เปลือกต้น ใบ ทั้งต้น	-เปลือกต้นต้มน้ำดื่มแก้ท้องร่วง -ใบต้มน้ำอาบแก้อาการวิงเวียนศีรษะ ตำ พอกรักษาแผลพุพอง -ลำต้นใช้สร้างบ้านเรือน ไม้ฟัน
107	ป้อ	พังแหร	<i>Trema orientalis</i> (L.) Blume	CANABACEAE		/	สมุนไพร	ราก เปลือก ต้น ใบ	-รากฝนกับน้ำเป็นยาเย็น -เปลือกต้นและใบต้มน้ำดื่มรักษามาลาเรีย บรรเทาอาการปวดกล้ามเนื้อและกระดูก
108	ยาง	ยางนา	<i>Dipterocarpus alatus</i> Roxb. Ex G.Don	DIPTEROCARPACEAE		/	สมุนไพร ไม้ใช้ทำที่ อยู่อาศัย	ยางชัน ไม้	-ยางชันนำมาผสมกับเมล็ดกุ่มช่วยแล้ว เคี้ยวให้เกรียมพองเย็นบดละเอียดใช้อุดฟัน ผุ -ลำต้นใช้สร้างบ้านเรือน
109	กะไดวอก มะลิ้มคำ	กระไดลิง	<i>Bauhinia scandens</i> L.	FABACEAE		/	สมุนไพร	เถา	-เถาต้มน้ำดื่ม แก้ไข้ แก้พิษฝี ชับเหงื่อ

110	ผักขี้กวาง	สะเดาดิน	<i>Glinus oppositifolius</i> (L.) A.DC.	MOLLUGINACEAE	/	/	พืชผัก สมุนไพร	ยอดอ่อน ใบ ทั้งต้น	-ยอดอ่อนและใบนำมาปรุงเป็นอาหาร มีรสขม -ทั้งต้นบดให้ละเอียดทาบริเวณที่เป็นโรคผิวหนัง
111	ผักเบี่ยหิน	ผักขมหิน	<i>Boerhavia diffusa</i> L.	NYCTAGINACEAE		/	สมุนไพร	ราก	-รากต้มน้ำดื่มรักษาโรคเลือด
112	ว่านไฟไหม้	ว่านหาง จรเข้	<i>Aloe vera</i> (L.) Burm.f.	XANTHORRHOEACEAE		/	สมุนไพร	ใบ	-เนื้อในใบใช้รักษาแผลจากไฟไหม้ น้ำร้อนลวก
113	บะชูด	มะกรูด	<i>Citrus hystrix</i> DC.	RUTACEAE	/	/	พืชปรุงรส สมุนไพร	ใบ ผล	-ใบและเปลือกผลเป็นเครื่องเทศในเครื่องแกง -ผลคั้นน้ำใช้ปรุงรสอาหาร -ผิวผลสดใช้สูดดมบรรเทาอาการหน้ามือวิงเวียนศีรษะ -ผลดองเป็นยาพอกเลือดสตรี
114	จุมจิง	บอระเพ็ด	<i>Tinospora crispa</i> (L.) Hook. f. & Thomson	MENISPERMACEAE		/	สมุนไพร	เถา	-รับประทานสดเป็นยาแก้อาการปวดหลัง
115	จะไค	ตะไคร้	<i>Cymbopogon citratus</i> (DC.) Stapf	POACEAE	/	/	พืชเครื่องเทศ สมุนไพร	ลำต้น	-ใช้ปรุงกลิ่นอาหาร -ลำต้นแก่นำมาต้มน้ำดื่มแก้ท้องอืดท้องเฟ้อ ขับปัสสาวะ แก้นิ่ว
116	ขิง	ขิง	<i>Zingiber officinale</i> Roscoe	ZINGIBERACEAE		/	พืชเครื่องเทศ สมุนไพร	เหง้า	-ปรุงอาหารหรือต้มน้ำดื่ม มีสรรพคุณขับลม ขับน้ำดี
117	ข่า	ข่า	<i>Alpinia galanga</i> (L.) Willd.	ZINGIBERACEAE	/	/	พืชเครื่องเทศ	เหง้า	-ปรุงอาหารหรือต้มน้ำดื่ม มีสรรพคุณขับ

							สมุนไพร		ลม แก้ก้องอืดท้องเพือ -เหง้าสดตำแล้วทาบริเวณผิวหนังที่เป็น กลากเกลื้อน
118	หอมแดง	หอมแดง	<i>Allium ascalonicum</i> L.	Amaryllidaceae	/	/	พืชเครื่องเทศ สมุนไพร	หัว (ลำต้น สะสมอาหาร)	-ปรุงอาหาร -ทุบแล้วห่อด้วยผ้าวางบนศีรษะเวลานอน ช่วยบรรเทาอาการคัดจมูก รักษาหวัด
119	ว่านน้ำ	ว่านน้ำ	<i>Acorus calamus</i> L.	ACORACEAE		/	สมุนไพร	เหง้า	-ฝนกับเหล้าโรงแล้วทาบริเวณหน้าอกเพื่อ ลดอาการปวดอ้กเสบ หลอดลมอ้กเสบ
120	ผักห่ละต้น	กระถิน	<i>Leucaena leucocephala</i> (Lam.) de Wit	FABACEAE		/	พืชผัก สมุนไพร	ยอดอ่อน ผล ดอก ราก	-ยอดอ่อนและผลรับประทานเป็นผัก -ดอกรับประทานเป็นยาบำรุงตับ -รากต้มน้ำดื่มขับลม ขับระดูขาว
121	กล้วยต้ออง	กล้วยน้ำว้า	<i>Musa x paradisiaca</i> L.	MUSACEAE	/	/	พืชอาหาร สมุนไพร	ลำต้น ปลี ผล	-ใส่ในลำต้นและปลีนำมาปรุงเป็นอาหาร -ผลสุกรับประทานเป็นผลไม้ ทำอาหาร หวาน -ผลดิบหั่นเป็นแว่น ตากแห้ง แล้วบดให้ ละเอียดเป็นผง รับประทานแก้โรค กระเพาะ ท้องอืดท้องเพือ
122	ขี้เหล็ก	ขี้เหล็ก	<i>Senna siamea</i> (Lam.) H.S.Irwin & Barneby	FABACEAE		/	พืชผัก สมุนไพร	ยอด ใบอ่อน และดอกอ่อน	-นำมาแกงเป็นอาหารรับประทาน มี สรรพคุณช่วยให้อนหลับ ยาระบายอ่อนๆ ลดความดันโลหิต
123	ปะยู	ราชพฤกษ์	<i>Cassia fistula</i> L.	FABACEAE		/	สมุนไพร ไม้ประดับ	ผลแก่	-เนื้อในผลแก่ใช้เป็นยาระบายแก้ท้องผูก

	ลมแล้ง								ขับเสมหะ ขับพยาธิ แก้อ่อนเพลีย
124	บ่นาว	มะนาว	<i>Citrus aurantiifolia</i> (Christm.) Swingle	RUTACEAE	/	/	พืชปรุงรส สมุนไพร	ผลแก่	-น้ำคั้นจากผลมีรสเปรี้ยวใช้ปรุงรสอาหาร มีสรรพคุณแก้ไอ รักษาเลือดออกตาม ไรฟัน
125	ขมิ้นชัน	ขมิ้นอ้อย	<i>Zingiber zedoaria</i> (Christm.) Roscoe	ZINGIBERACEAE		/	สมุนไพร	เหง้า	-เหง้าสดฝนแล้วทาบริเวณผิวหนังที่มีผื่น คัน
126	หอมด้วย	สระระแหง	<i>Mentha x villosa</i> Huds.	LAMIACEAE	/	/	พืชผัก สมุนไพร	ใบ	-ใบรับประทานเป็นผักสดหรือใช้แต่งกลิ่น อาหาร -ใบมีสรรพคุณลดไข้
127	กะเพรา	กะเพรา	<i>Ocimum tenuiflorum</i> L.	LAMIACEAE	/	/	พืชอาหาร สมุนไพร	ใบ	-ใบใช้ปรุงแต่งกลิ่นอาหาร หรือชงน้ำดื่ม มี สรรพคุณขับลม แก้ปวดท้อง แก้ท้องเสีย
128	บะเดาะ	ผักกาดขม ผักกาดเขียว ปลี	<i>Brassica juncea</i> (L.) Czern.	BRASSICACEAE	/	/	พืชผัก	ใบ	-ปรุงเป็นอาหาร แกง ลวกหรือต้มจิ้ม น้ำพริก
129	ดีปลี	แตงกวา	<i>Cucumis sativus</i> L.	CUCURBITACEAE	/	/	พืชผัก	ผล	-ปรุงเป็นอาหารหรือรับประทานเป็นผัก
130	แตงไทย	แตงไทย	<i>Cucumis melo</i> L.	CUCURBITACEAE	/	/	พืชผัก	ผล	-ปรุงเป็นอาหารหรือรับประทานเป็นผัก
131	เกลลือ	ต้าง	<i>Trevesia palmate</i> (Roxb. ex Lindl.) Vis.	ARALIACEAE	/	/	พืชผัก	ยอด ดอกอ่อน	-ลวกจิ้มน้ำพริก
132	ตะกอส้า	มะเขือเปราะ มะเขือลาย มะเขือยาว	<i>Solanum melongena</i> L.	SOLANACEAE	/	/	พืชผัก	ผล	-ปรุงเป็นอาหารหรือรับประทานเป็นผัก

133	เสวาลอ บะก้วย	ฝรั่งขึ้นก	<i>Psidium guajava</i> L.	MYRTACEAE	/	/	ผลไม้	ผล	-รับประทานเป็นผลไม้
134	ลู่อ่า บะฟักหม่น	ฟักเขียว	<i>Benincasa hispida</i> (Thunb.) Cogn	CUCURBITACEAE	/	/	พืชผัก	ผล	-ปรุงเป็นอาหาร

ตารางที่ 2 แสดงรายชื่อพืชที่ใช้ประโยชน์ในชุมชนจากภูมิปัญญาท้องถิ่นใน บ้านห้วยฮ่อม ต.ทาแม่ลอบ อ.แม่ทา จ.ลำพูน และ บ้านบ่อสี่เหลี่ยม ต.ปงเตา อ.งาว จ.ลำปาง

ลำดับ	ชื่อท้องถิ่น	ชื่อไทย	ชื่อวิทยาศาสตร์	วงศ์	ชุมชน		ประเภทการใช้ประโยชน์	ส่วนที่ใช้	วิธีการใช้
					บ้านห้วยฮ่อม	บ้านบ่อสี่เหลี่ยม			
1	กุล้ง (กะเหรี่ยงโป)	ต้าง	<i>Trevesia palmate</i> (Roxb. ex Lindl.) Vis.	ARALIACEAE	/		พืชผัก	ใบอ่อน ช่อ ดอกอ่อน	-ต้มจิ้มน้ำพริก
2	ไซดู (กะเหรี่ยงโป)	น้อยโหน่ง	<i>Annona reticulata</i> L.	ANNONACEAE	/		ผลไม้	ผลสุก	-รับประทานเป็นผลไม้
3	มะนุ้ณะ (กะเหรี่ยงโป)	น้อยหน้า	<i>Annona squamosa</i> L.	ANNONACEAE	/		ผลไม้ สมุนไพร	ผลสุก ใบ	-รับประทานเป็นผลไม้ -ใบตำกับน้ำส้มสายชูกำจัดเหา
4	ปือ	ข้าว	<i>Oryza sativa</i> L.	POACEAE	/	/	พืชอาหาร ประเพณีวัฒนธรรม	ผล	-เป็นอาหารหลักให้พลังงาน -หมักเหล้าสำหรับใช้ในประเพณี วัฒนธรรมการแต่งงาน งานผูกมือ ฯลฯ จะต้องมีเหล้าที่หมักได้จากข้าวมา ประกอบในพิธี
5	ก่ายลา	หญ้าไม้กวาด	<i>Thysanolaena latifolia</i> (Roxb. ex Hornem) Honda	POACEAE	/	/	ไม้ใช้สอย	ช่อดอก ใบ	-ช่อดอกทำไม้กวาด -ใบใช้ห่อขนม
6	ยาเลตี	ตีปลากั้ง	<i>Phlogacanthus pulcherrimus</i> T.Anderson	ACANTHACEAE	/	/	พืชผัก สมุนไพร	ยอดและใบ อ่อน	-รับประทานสดเป็นผักจิ้ม -ใบ 1 กำมือ ต้มกับน้ำประมาณ 2 ถ้วย

									ต้มเหลือน้ำ 1 แก้ว ต้มลดน้ำตาลในเลือด แก้โรคเบาหวาน
7	หน่อแฉะ ยายโฮฮะ ม้วย	รางจืด	<i>Thunbergia laurifolia</i> Lindl.	ACANTHACEAE	/	/	พืชผัก สมุนไพร	ยอดและใบ อ่อน ลำต้น	-รับประทานเป็นผักจิ้ม -นำลำต้นมาตัดและลนไฟใช้เป่าหูเมื่อมี อาการหูอื้อ หรือทั้งเถาต้มน้ำดื่มล้าง สารพิษในร่างกาย -ชาวเมียนใช้มดงเหลื่อม ทำให้งูหมดฤทธิ์
8	หว่างไล่เข้า	ยี่หระ	<i>Ocimum gratissimum</i> var. <i>macrophyllum</i> Briq.	LAMIACEAE	/	/	พืชแต่งกลิ่น สมุนไพร	ยอดอ่อน ช่อ ดอกอ่อน และ ใบ	-ใช้เป็นผักเพื่อดับกลิ่นในอาหาร และเป็น ยาขับลม
9	ยองวาย	สาบเสือ	<i>Chromolaena odorata</i> (L.) R.M. King & H. Rob.	ASTERACEAE	/		สมุนไพร	ใบ	-ห้ามเลือด โดยนำใบมาขยี้แล้วพอก บริเวณแผลสดที่เลือดออก
10	น่างทางสำ	หญ้าขี้ควาย	<i>Sphaeranthus indicus</i> L.	ASTERACEAE	/		ของเล่น	ช่อดอก	ช่อดอกใช้เป็นกระสุนปืนของเล่น
11	พาพายจัก	ผักกาดข้าง	<i>Crassocephalum crepidioides</i> (Benth.) S. Moore	ASTERACEAE	/		พืชผัก	ยอดอ่อน	-ใส่แกงหรือรับประทานสดเป็นผักจิ้ม
12	ยาหมู่วัง	ชุมเห็ดเทศ	<i>Senna alata</i> (L.) Roxb.	FABACEAE	/		พืชผัก สมุนไพร	ดอกอ่อน	-ลาวเป็นผักจิ้ม มีสรรพคุณเป็นยาระบาย
13	คูหลังเหลี่ย	นางลาว ลิงลาว	<i>Tupistra muricata</i> (Gagnep.) N.Tanaka	ASPARAGACEAE	/		พืชผัก	ช่อดอกอ่อน	-ลาวจิ้มน้ำพริก ใส่แกง
14	ปะอยู่ดูต้าย	เจตมูลเพลิง แดง	<i>Plumbago indica</i> L.	PLUMBAGINACEAE	/		สมุนไพร	ทั้งต้น	-เข้าเครื่องยาคลายกล้ามเนื้อ

15	ปะอยู่ดูต้าย	เจตมูลเพลิง ขาว	<i>Plumbago zeylanica</i> L.	PLUMBAGINACEAE	/		สมุนไพร	ทั้งต้น	-เข้าเครื่องยาคลายกล้ามเนื้อ
16	เฮงย	หญ้าคา	<i>Imperata cylindrical</i> (L.) Raeusch.	POACEAE	/		ใช้สอย	ใบ	ทำหลังคาที่อยู่อาศัย
17	น้ำคุดยื้อะ	ผักหนาม	<i>Lasia spinosa</i> (L.) Thwaites	ARACEAE	/		พืชอาหาร	ใบอ่อน	-ต้มเป็นผักจิ้มหรือใส่แกง
18	โป้วเถ่อคีย	เครือปุงขน	<i>Stemona kerrii</i> Craib	STEMONACEAE	/		กำจัดมด	รากสะสม อาหาร	-นำรากสะสมอาหารมาผสมกับน้ำมันหมู เพื่อล่อมดที่มากัดกินข้าวไรให้ตาย
19	ปรอ้อบือเบ	หอมแดง	<i>Allium ascalonicum</i> L.	AMARYLLIDACEAE	/	/	พืชผักและ เครื่องเทศ พิธีกรรม	ทั้งต้น	-เป็นเครื่องปรุงในอาหารและใช้ในพิธีแอก นาหรือแอกไร่ เป็นพิธีกรรมก่อนการ เพาะปลูกข้าว จะปลูกหอมแดงสีมม เพื่อ สักการะสิ่งศักดิ์สิทธิ์
20	เนิงคู้หมี	หญ้าขัดใบ ยาว	<i>Sida acuta</i> Burm.f.	MALVACEAE	/		พืชใช้สอย	กิ่งก้าน	-ทำไม้กวาดแบบหยาบ
21	สะกู่ยเค้พะ	มะละกอ	<i>Carica papaya</i> L.	CARICAPACEAE	/	/	พืชอาหาร สมุนไพร	ผล รากมะละกอ เพศผู้	-ผลดิบปรุงเป็นอาหาร ผลสุกรับประทาน เป็นผลไม้ -รากต้มน้ำ 1 กำมือ ต่อน้ำ 3 แก้ว ต้มจน เดือด ต้มเพื่อกำจัดพยาธิตัวตืด ตัวกลม (กะเหรี่ยง)
22	ปะเยย	สัก	<i>Tectona grandis</i> L.f.	LAMIACEAE	/	/	ไม้ใช้สอย	ลำต้น	-สร้างบ้านเรือน อุปกรณ์เครื่องมือทาง เกษตร เช่น คันไถ (หงอง)
23	โห่งเส็งเพ ลิ่งด่วย	หญ้าถอดบ้อง	<i>Equisetum ramosissimum</i> subsp. <i>debile</i> (Roxb. ex Vaucher) Hauke	EQUISETACEAE	/		สมุนไพร	ทั้งต้น	-เข้ายารักษาฝี ผิดเดือน

24	บือแลซาก บุลาขาว	เสนียด	<i>Justicia adhatoda</i> L.	ACANTHACEAE	/		ไม้ประดับ ไม้ใช้สอย	-	-ปลูกประดับรอบแนวดินริมลำธารหรือ ขอบไร่นา เพื่อป้องกันดินทลาย
25	ปะหยู้ ลมแล้ง	ราชพฤกษ์	<i>Cassia fistula</i> L.	FABACEAE	/		สมุนไพร	ยอดอ่อน	-ใช้ยอดอ่อน 7 ยอด เข้ายากับ ชิง 7 แวน กระเทียม 7 กลีบ ดอกเกลือ 7 เม็ด พริก ขี้หนูสดหรือแห้ง 7 ผล พริกไทย 7 เมล็ด โขลกให้แหลกและตากแห้ง รับประทาน เป็นยาระบาย ทลายลมในร่างกาย บำรุง เลือดลม แต่คนร่างกายอ่อนแอห้ามทาน ตำรับนี้
26	อย่างแคแซ	มะแว้งต้น	<i>Solanum sanitwongsei</i> Craib	SOLANACEAE	/		พืชผัก	ผล	-รับประทานเป็นผักสดหรือใส่แกง
27	ตำปู้ชู้	คว่ำตายหงาย เป็น	<i>Bryophyllum pinnatum</i> (Lam.) Oken	CRASSULACEAE		/	สมุนไพร	ใบ	-ทุบใบเข้าเครื่องยาแล้วนำไปนึ่งให้ร้อนมา ห่อประคบกระดูก รักษากระดูกหักหรือ ร้าว
28	สะกานดาง	ตะไคร้หอม	<i>Cymbopogon nardus</i> var. <i>confertiflorus</i> (Steud.) Bor	POACEAE		/	สมุนไพร	ทั้งต้น	-ต้มน้ำอาบแก้ผดผื่นคัน
29	เดี่ยยิว	ผักเป็ดแดง	<i>Alternanthera bettzickiana</i> (Regel) G.Nicholson	AMARANTHACEAE		/	พืชผัก สมุนไพร	ยอดอ่อน	-ใส่ในแกงไก่หรือหมู มักให้หญิงอยู่ไฟหลัง คลอดรับประทาน
30	จะเปี้ยวลาย	มะแว้งนก	<i>Solanum americanum</i> Mill.	SOLANACEAE		/	พืชผัก	ยอดอ่อน	-แกงใส่เกลือ น้ำมัน มีรสขม
31	หิ้งเหงอ	ส้มไข่ปู	<i>Robus</i> sp.	ROSACEAE		/	ผลไม้	ผลสุก	-รสเปรี้ยวอมหวาน รับประทานผลสดเป็น ผลไม้
32	จะออเม็ยะ	ประจำคิควาย	<i>Gynura procumbens</i> (Lour.)Merr.	ASTERACEAE		/	พืชผัก	ยอดและใบ	-ใส่ในแกงไก่หรือหมู มักให้หญิงอยู่ไฟหลัง

	ขาว						สมุนไพรร	อ่อน	คลอได้รับประทาน
33	จะออดีเยะแดง	ว่านมหากาฬ	<i>Gynura bicolor</i> (Roxb.) DC.	ASTERACEAE		/	พืชผัก สมุนไพรร	ยอดและใบ อ่อน	-ใส่ในแกงไก่หรือหมู มักให้หญิงอยู่ไฟหลัง คลอได้รับประทาน
34	ตะดูคลี	สลัดโตป่า	<i>Euphorbia antiquorum</i> L.	EUPHORBIACEAE	/		พืชพิษ	ลำต้น	-ใช้เบือปลา แต่ไม่ทำให้ปลาตาย
35	โตลาโอ	ตองกาย	<i>Molineria capitulate</i> (Lour.) Herb.	HYPOXIDACEAE	/		พืชใช้สอย	ใบ	-ใบสดใช้มัดเส้นฝ้ายย้อมผ้า
36	ผ่าบูโซ	ผักบุงส้ม	<i>Fagopyrum acutatum</i> (Lehm.) Mansf. ex K.Hammer	POLYGONACEAE	/		พืชผัก	ใบ	-ใบสเปรี้ยวใช้ปรุงแต่งรสในอาหาร เช่น ต้มปลา
37	ฟ้าทะลายโจร	ฟ้าทะลายโจร	<i>Andrographis paniculata</i> (Burm.) Lindau	ACANTHACEAE	/	/	สมุนไพรร	ใบอ่อน	-เคี้ยวใบหรือชงดื่ม แก้ไข้ แก้เจ็บคอ
38	ตะเพา	กะเพรา	<i>Ocimum tenuiflorum</i> L.	LABIACEAE	/	/	พืชผัก สมุนไพรร	ยอด ใบ ช่อ ดอก	-แต่งกลิ่นในอาหาร มีสรรพคุณช่วยขับลม
39	ฮ้อปองอยู่	ผักชีฝรั่ง	<i>Eryngium foetidum</i> L.	APIACEAE	/	/	พืชผัก	ใบ	-แต่งกลิ่นในอาหาร
40	กะเจา	ชะจาว	<i>Holoptelea integrifolia</i> (Roxb.) Planch.	ULMACEAE	/		สมุนไพรร (ความเชื่อ)	กิ่งและใบ	-รักษาแผลมีหนองในควาย โดยการนำกิ่ง และใบแขวนคอสัตว์
41	สะกุก	กล้วยน้ำว้า	<i>Musa x paradisiaca</i> L.	MUSACEAE	/	/	พืชผัก ผลไม้ ไม่ใช่ สอย	ทุกส่วน	-ผล ปลี ลำต้นอ่อน เป็นอาหารคนและ สัตว์ -กาบใบใช้ทำเชือก -ใบห่ออาหาร
42	ยะเสา	ยาสูบ	<i>Nicotiana tabacum</i> L.	RUBIACEAE	/		สมุนไพรร	ใบ	-ชอยแล้วตากแห้งใช้เป็นยาเส้น
43	เพ้อะเล	พลู	<i>Piper betle</i> L.	PIPERACEAE	/		สมุนไพรร และ	ใบ	-ใบใช้เคี้ยวกับหมาก และใช้เลี้ยงผี ร้อง

							ประเพณีวัฒนธรรม		ขวัญ พิธีกรรมทางศาสนา รับรองแขก
44	เนียง	งาขี้ม้อน	<i>Perilla frutescens</i> (L.) Britton	LABIACEAE	/		พืชอาหาร	เมล็ด	-เมล็ดคั่วตำกับข้าวเหนียวเป็นขนม รับประทานในงานประเพณี
45	เฉี๊ยะ	สนสองใบ	<i>Pinus merkusii</i> Jungh. & de Vriese	PINACEAE	/		ไม้เชื้อเพลิง สมุนไพร	เนื้อไม้	-ใช้เป็นเชื้อเพลิง -ดมแก้อาการวิงเวียนหน้ามืดเป็นลม
46	จ้วง	สนสามใบ	<i>Pinus kesiya</i> Royle ex Gordon	PINACEAE	/		ไม้เชื้อเพลิง สมุนไพร	เนื้อไม้	-ใช้เป็นเชื้อเพลิง -ดมแก้อาการวิงเวียนหน้ามืดเป็นลม
47	สาแล	สะแล	<i>Broussonetia kurzii</i> (Hook.f.) Corner	MORACEAE	/		พืชผัก	ผลอ่อน	-แกงส้ม
48	เย็งเนียง	ขมิ้นเหลือง	<i>Curcuma longa</i> L.	ZINGIBERACEAE	/		พืชเครื่องเทศ สมุนไพร	เหง้า	-เครื่องเทศ มีสรรพคุณขับลม
49	พาเกินเทอะ ผักก้านถึง	ก้านถึง คันทรง	<i>Colubrina asiatica</i> (L.) Brongn. var. <i>asiatica</i>	RHAMNACEAE	/		พืชผัก	ยอดและใบ อ่อน	-ต้มจิ้มน้ำพริก แกง ผัด
50	เนไซของ	มันสำปะหลัง	<i>Manihot esculenta</i> Crantz	EUPHORBIACEAE	/		พืชอาหาร	ยอดอ่อน ลูก อ่อน และราก สะสมอาหาร	-ยอดอ่อน ลูกอ่อนต้มจิ้มน้ำพริก -รากสะสมอาหารทำขนม
51	พะไซโตทิ	กระถิน	<i>Leucaena leucocephala</i> (Lam.) de Wit	FABACEAE	/		พืชผัก	ยอดอ่อน ผล	-รับประทานเป็นผักสด
52	เม็งถั่วโต	ถั่วลิสง	<i>Arachis hypogaea</i> L.	FABACEAE	/		พืชอาหาร	เมล็ด	-ตำน้ำพริก หรือ ต้ม คั่วรับประทานเล่น
53	คูแล, คู	บอนหอม	<i>Colocasia esculenta</i> (L.) Schott	ARACEAE	/	/	พืชผัก	ใบอ่อน ก้าน ใบ ดอก	-แกง หรือต้มเป็นอาหารให้หมู

54	เท็งเกโต้	ผักกูด	<i>Diplazium esculentum</i> (Retz.) Sw.	ATHYRIACEAE	/		พืชผัก	ใบและยอดอ่อน	-ต้ม ผัด แกง
55	โผ้วาย	ผักแว่น	<i>Marsilea crenata</i> C. Presl	MARSILEACEAE	/		พืชผัก	ใบและยอดอ่อน	-รับประทานเป็นผักสด
56	ปะไหลโตะ	ซ้าพลู	<i>Piper sarmentosum</i> Roxb	PIPERACEAE	/		พืชผัก	ใบและยอดอ่อน	-รับประทานเป็นผักสด หรือใส่แกง
57	ฮ้องแซ	มะหลอด	<i>Elaeagnus latifolia</i> L.	ELAEAGNACEAE	/		ผลไม้	ผล	-รับประทานเป็นผลไม้
58	หมั่งคล้าย	มะขาม	<i>Tamarindus indica</i> L.	FABACEAE	/	/	พืชอาหาร ไม่ใช่สอย	ทั้งต้น	-ใบ ยอดอ่อน และผล ใช้ประกอบอาหาร -ไม่ใช่ทำด้ามเครื่องมือการเกษตร ฟืน
59	ถีเก ปั่นจิว	พริก	<i>Capsicum annuum</i> L.	SOLANACEAE	/		พืชผัก พืชปรุงรส	ยอดและผล	-ยอดใส่แกง ผลใช้ปรุงแต่งรส
60	เหม็งไค้กอง	มะรุม	<i>Moringa oleifera</i> Lam.	MORINGACEAE	/		พืชผัก	ยอด ดอก และผล	-ใช้ประกอบอาหาร ลวก นึ่ง แกง
61	เหม็งส้อง	กระบก	<i>Irvingia malayana</i> Oliv. ex A.W.Benn.	IRVINGIACEAE	/		พืชอาหาร	ผล	-ผลสุกรสหวาน เนื้อในเมล็ดคั่ว รับประทานได้
62	เดวอ	กระท้อน	<i>Sandoricum koetjape</i> (Burm.f.) Merr.	MELIACEAE	/	/	ผลไม้	ผล	-รับประทานเป็นผลไม้
63	แซโซ่ หมะคล้าย	มะไฟป่า	<i>Baccaurea ramiflora</i> Lour.	EUPHORBIACEAE	/		ผลไม้	ผล	-รับประทานเป็นผลไม้หอม
64	เอ่ยชาย	ข่า	<i>Alpinia siamensis</i> K. Schum.	ZINGIBERACEAE	/		พืชผัก	ช่อดอก เหง้า	-ช่อดอกอ่อนต้มจิ้มน้ำพริกหรือสด -เหง้าเป็นเครื่องเทศ

65	คูแวนะ	ฝรั่งขึ้นก	<i>Psidium guajava</i> L.	MYRTACEAE	/		ผลไม้ สมุนไพร	ยอดอ่อน ผล	-ยอดอ่อนป้องกันและบรรเทาท้องร่วง -ผลรับประทานเป็นผลไม้
66	พายแซ กะลั่นเปี้ยว	มะกอก	<i>Spondias pinnata</i> (L.f.) Kurz	ANACARDIACEAE	/		พืชผัก	ใบ ยอดอ่อน ผล	-ใบและยอดอ่อนเป็นผักสด -ผลสเปรี้ยวใช้ปรุงแต่งรสอาหาร
67	ฉิลาย	ลำไยป่า	<i>Dimocarpus longan</i> Lour. var. <i>longan</i>	SAPINDACEAE	/		ผลไม้ ไม่ใช่สอย	ผล เนื้อไม้	-ผลรับประทานเป็นผลไม้ -ไม่ใช่ทำฝืน
68	เอ้าสานฉี่	ตีนช้างดอย	<i>Paris polyphylla</i> Sm.	MELANTHIACEAE	/		สมุนไพร	ต้นใต้ดิน	-แก้ท้องอืดท้องเฟ้อ
69	พื้อมบัว	หนาด	<i>Blumea balsamifera</i> (L.) DC.	ASTERACEAE	/		สมุนไพร	ใบ	-ต้มน้ำให้ผู้หญิงหลังคลอดบุตรอาบ
70	หมาปวง	ละหุ่ง	<i>Ricinus communis</i> L.	EUPHORBIACEAE	/		สมุนไพร	ทั้งต้น	-นำมาต้มรวมกับสมุนไพรชนิดอื่นๆ ช่วย สร้างภูมิคุ้มกันให้กับร่างกาย
71	ชา	ชา ชาเมี่ยง	<i>Camellia sinensis</i> (L.) Kuntze var. <i>assamica</i> (J. W. Mast.) Kitam.	THEACEAE	/		เครื่องดื่ม	ใบ	
72	จะไค สะคาน สวอก่าน	ตะไคร้	<i>Cymbopogon citratus</i> (DC.) Stapf	POACEAE	/	/	พืชเครื่องเทศ	ลำต้น	-ใช้ปรุงกลิ่นอาหาร
73	ฮังเจ้เมี้ย	หญ้าเอ็นยัด	<i>Plantago major</i> L.	PLANTAGINACEAE	/		สมุนไพร	ทั้งต้นและราก	-นำมาต้มน้ำดื่มแก้ร้อนใน
74	หยางกุลัว	มะเขือพวง	<i>Solanum torvum</i> Sw.	SOLANACEAE	/	/	พืชผัก	ผล	-รับประทานเป็นผักสด หรือปรุงอาหาร
75	ตะกอบเบล	กระเจี๊ยบ เขียว	<i>Abelmoschus esculentus</i> (L.) Moench	MALVACEAE	/		พืชผัก		
76	พอชุยเคาะ ผักห่อ	ชะอม	<i>Acacia pennata</i> subsp. <i>insuavis</i> (Lace) I.C.Nielsen	FABACEAE	/	/	พืชผัก	ยอดและใบ อ่อน	-นำมาปรุงเป็นอาหาร

77	เสวาลอ บะก้วย	ฝรั่งขึ้นก	<i>Psidium guajava</i> L.	MYRTACEAE	/	/	ผลไม้	ผล	-รับประทานเป็นผลไม้
78	เนาะก่อวอ	ผักอีหลิน	<i>Elsholtzia griffithii</i> Hook.f.	LAMIACEAE	/		พืชเครื่องเทศ	ยอดและใบ อ่อน	-ใช้ปรุงรสอาหารให้มีกลิ่นหอม
79	หอมแดง	หอมแดง	<i>Allium ascalonicum</i> L.	AMARYLLIDACEAE	/	/	พืชเครื่องเทศ	หัว (ลำต้น สะสมอาหาร)	-ปรุงอาหาร -ทุบแล้วห่อด้วยผ้าวางบนสิริระเวลาอน ช่วยบรรเทาอาการคัดจมูก รักษาหวัด
80	หอมขาว	กระเทียม	<i>Allium sativum</i> L.	AMARYLLIDACEAE	/		พืชเครื่องเทศ	หัว (ลำต้น สะสมอาหาร)	-ปรุงอาหาร
81	มังคलय	มะขาม	<i>Tamarindus indica</i> L.	FABACEAE	/		พืชอาหาร สมุนไพร	ผล	-ผลดิบรับประทานเป็นผลไม้ -ผลสุก ต้มน้ำรับประทานช่วยเจริญอาหาร
82	เม็งเข้า	มะกรูด	<i>Citrus hystrix</i> DC.	RUTACEAE	/		พืชปรุงรส สมุนไพร	ใบ ผล	-ใบและเปลือกผลเป็นเครื่องเทศใน เครื่องแกง -น้ำคั้นจากผลใช้สระผม ล้างจาน
83	ปูลอย	ไพล	<i>Zingiber montanum</i> (J.Koenig) Link ex A.Dietr.	ZINGIBERACEAE	/		พืชผัก พืชสมุนไพร	ช่อดอก เหง้า	-ช่อดอกรับประทานเป็นผักสด -เหง้าเข้ายาต้มรักษาอาการท้องอืด ท้องเฟ้อ หรือเอาเหง้าสดมาตำแล้วทาที่ สะดือ
84	พีแซ	มะแฟน	<i>Protium serratum</i> (Wall. ex Colebr.) Engl.	BURSERACEAE	/		ผลไม้	ผลสุก	-รสเปรี้ยวอมหวาน
85	โทะโตคลีหนู	กะเรกะร่อน	<i>Cymbidium bicolor</i> Lindl.	ORCHIDACEAE	/		สมุนไพร	ใบ	-นำคั้นจากใบรักษาหนองในหู

	วา								หูฉลาม
86	คว่ำ	เปล้าหลวง	<i>Croton persimilis</i> Müll.Arg.	EUPHORBIACEAE	/		สมุนไพร	ราก	-นำดินเหนียวมาพอกรากแล้วนำไปเผาไฟ นำมาแช่น้ำแล้วกรองดื่มเพื่อลดไข้ ตัวร้อน
87	แพลงมือ	ปล้ำปลา	<i>Microcos paniculata</i> L.	MALVACEAE	/		ผลไม้ วัฒนธรรม	ใบ ผล	-ใบรีดให้เรียบแล้วใช้มวนบุรี -ผลสุกรสหวาน
88	เนิงโหล่ที	พันงู	<i>Achyranthes aspera</i> L.	AMARANTHACEAE	/		สมุนไพร	ราก	-รากแห้งต้มน้ำดื่ม เป็นยาขับเลือดในสตรี มีครรภ์อ่อน (แห้ง)
89	โคลชาย	ผักเหือด	<i>Ficus virens</i> Aiton	MORACEAE	/		พืชผัก	ยอด ใบอ่อน	-ปรุงเป็นอาหาร
90	มายแซ	ปอสา	<i>Broussonetia papyrifera</i> (L.) L'Hér. ex Vent.	MORACEAE	/		พืชอาหาร ไม้ใช้สอย	ผล เปลือกต้น	-ผลอ่อนหนึ่งรับประทานกับน้ำพริก -ผลสุกรสหวาน -เปลือกต้นใช้เป็นเชือกมัด
91	กาชะลอง	ปีบ	<i>Millingtonia hortensis</i> L.f.	BIGNONIACEAE	/		สมุนไพร	เปลือกต้น	-เข้ายากับเมล็ดข้าวเจ้าและเปลือกมะเดื่อ หว่านต้มน้ำดื่มบรรเทาอาการเจ็บรองช้ำ
92	เม็งคะเลา	กระทกรก	<i>Passiflora foetida</i> L.	PASSIFLORACEAE	/		พืชอาหาร	ยอดและใบ อ่อน ผลสุก	-ยอดและใบลวกจิ้มกับน้ำพริก -ผลสุกรสเปรี้ยวอมหวาน
93	เนิมแทนม เนี้ย	ไมยราบ	<i>Mimosa pudica</i> L.	FABACEAE	/		สมุนไพร	ราก	-รากต้มน้ำดื่มแก้ลมชัก
94	มะนาว	มะนาว	<i>Citrus aurantiifolia</i> (Christm.) Swingle	RUTACEAE	/		พืชปรุงรส สมุนไพร	ผล ราก	-น้ำในผลใช้ปรุงรสอาหาร -รากเข้าเครื่องยากับรากมะเฟืองและข้าว เจ้าเปลือก ต้มน้ำดื่มรักษานิว
95	มะเฟือง	มะเฟือง	<i>Averrhoa carambola</i> L.	OXALIDACEAE	/		ผลไม้ สมุนไพร	ผล ราก	-ผลรับประทานเป็นผลไม้

									รากเข้าเครื่องยากับรากมะนาวและข้าว เจ้าเปลือก ต้มน้ำดื่มรักษานิว
96	หมีเล็งจู้	ผักขมหนาม	<i>Amaranthus spinosus</i> L.	AMARANTHACEAE	/		พืชผัก	ยอด	-ลาวก นึ่ง จิ้มน้ำพริก
97	พุโตะ	ผักปลาบใบ กว้าง	<i>Commelina benghalensis</i> L.	COMMELINACEAE	/		พืชผัก	ยอด	-ต้มหรือแกงรับประทาน เหมาะสำหรับ สตรีหลังคลอด
98	กูโพอ์ โหมะพาย- เพี้ยว	ลำพูป่า	<i>Duabanga grandiflora</i> (DC.) Walp.	LYTHRACEAE	/		พืชผัก ไม่ใช่สอย	กลีบเลี้ยง	-นำมาย่างไฟแล้วรับประทานเป็นผักมีรส ฝาดอมเปรี้ยว -ไม่ใช่สร้างที่อยู่อาศัย
99	โโพะคาตอง ผักคาวตอง	พลูควา	<i>Houttuynia cordata</i> Thunb.	SAURURACEAE	/	/	พืชผัก สมุนไพร	ใบ	-รับประทานเป็นผักสด -ใบต้มน้ำดื่ม รักษาเมะเร็ง เนื้องอก ริดสีดวง โรคผิวหนัง
100	พาย	มะกอก	<i>Spondias pinnata</i> (L. f.) Kurz	ANACARDIACEAE	/		พืชผัก พืชปรุงรส	ใบ ผลสุก	-ใบรสเปรี้ยวรับประทานเป็นผักสด -ผลสุกใช้ปรุงรสอาหาร
101	เงือกกุยเฮ๊ะ	ผักหนาม	<i>Lasia spinosa</i> (L.) Thwaites	ARACEAE	/		พืชผัก	ใบอ่อน ทั้งต้น	-รับประทานเป็นอาหาร
102	คู	เผือก	<i>Colocasia esculenta</i> (L.) Schott	ARACEAE	/		พืชอาหาร	ใบอ่อน ช่อ ดอก หัว	-ปรุงเป็นอาหาร
103	เหม็งแฮ ถั่วแฮ ถั่วมะ แฮะ	ถั่วแระ	<i>Cajanus cajan</i> (L.) Millaq.	FABACEAE	/		พืชผัก	ผลอ่อน	-รับประทานเป็นผักสด
104	ปะเยย	สัก	<i>Tectona grandis</i> L. f.	LAMIACEAE	/	/	ไม่ใช่สอย	ลำต้น	-สร้างที่อยู่อาศัย ด้ามมีด
105	สาร่อ	ตะเคียนหนู	<i>Anogeissus acuminata</i> (Roxb. ex	COMBRETACEAE	/		สมุนไพรรักษาสัตว์	ยอดอ่อน ใบ	-ตำใส่เกลือให้วัวกิน แก้ท้องเสีย

			DC.) Guill. & Perr.						
106	ชะจาว	กระจาว	<i>Holoptelea integrifolia</i> Planch.	ULMACEAE	/		สมุนไพรรักษาสัตว์	ใบ	วัชกินเวลาเป็นผลหนอง
107	ปะยู ลมแล้ง	ราชพฤกษ์	<i>Cassia fistula</i> L.	FABACEAE	/		สมุนไพร ไม้ประดับ	ยอด ผลสุก	-เนื้อในผลแก้ไข้เป็นยาระบายแก้ท้องผูก ขับเสมหะ ขับพยาธิ แก้อ่อนเพลีย
108	คั่วก	แดง	<i>Xylia xylocarpa</i> (Roxb.) W. Theob.	FABACEAE	/		ไม้ใช้สอย	ลำต้น	-สร้างที่อยู่อาศัย อุปกรณ์เครื่องมือต่างๆ
109	คูคัง	คำฝอย	<i>Carthamus tinctorius</i> L.	ASTERACEAE	/		สมุนไพร ไม้ในพิธีกรรม	ดอก	-เข้ายากับแกนฝ้ายและตัวอื่น ๆ ต้มน้ำ ต้มแก้ปวดเมื่อย ปวดหลัง -ดอกรวมกับผลสั้มป่อยใช้ในงานประเพณี รดน้ำดำหัว
110	เกียงสะเมิง	ยางนา	<i>Dipterocarpus alatus</i> Roxb. ex G. Don	DIPTEROCARPACEAE	/		ไม้ใช้ทำที่อยู่อาศัย	ยางชัน เนื้อไม้	-ลำต้นใช้สร้างที่อยู่อาศัย
111	ดูโป	นางแย้มป่า	<i>Clerodendrum chinense</i> (Osbeck) Mabb.	LAMIACEAE	/		พืชผัก	ยอด ใบอ่อน	-นั่งจิมน้ำพริก
112	ก่อนเจียน	ขี้ฉ้อใหญ่	<i>Urena repanda</i> Roxb. ex Sm.	MALVACEAE	/		สมุนไพร	ราก	-ราก 1 กำมือ นำมาต้มให้คนตั้งครรภ์ที่มี สภาวะแท้งต้มเพื่อป้องกันการแท้งบุตร
113	ตาปูชู (ยาตี ไม่ตาย)	คว่ำตายหงาย เป็น	<i>Bryophyllum pinnatum</i> (Lam.) Oken	CRASSULACEAE	/		สมุนไพร	ใบ	-เป็นยารักษากระดูก ข้อต่อ โดยนำใบมา ทุบแล้วหมกไฟเอามาประคบบริเวณที่มี การเจ็บปวด
114	หย่างเกิน	ยอดดิน	<i>Morinda angustifolia</i> Roxb.	RUBIACEAE	/		สมุนไพร	ราก	-รักษาอาการตัวเหลืองในเด็ก โดยนำราก มาต้มน้ำดื่ม รสขม
115	ละก้อ	เร่งหอม	<i>Etilingera pavieana</i> (Pierre ex	ZINGIBERACEAE	/		พืชผัก	ดอกอ่อน	-ตำใส่พริก เกลือ ถั่วลิสง รับประทาน

			Gagnep.) R.M.Sm.						กับข้าว
116	เจาเดินด้วย ผักฮาก	ผักรด	<i>Erythrolalum scandens</i> Blume	OLACEAE		/	พืชผัก	ยอด ใบอ่อน	-ผัด ต้มจืด
117	ละก้อ	ตองสาด	<i>Phrynium imbricatum</i> Roxb.	MARANTACEAE		/	พืชใช้สอย	ใบ	-ใช้ห่อขนมในประเพณีสารทจีน
118	เปี้ยวโย	มะกิ้ง	<i>Hodgsonia heteroclite</i> (Roxb.) Hook.f. & Thomson	CUCURBITACEAE		/	พืชอาหาร	เมล็ด	-คั่วแล้วปรุงเป็นน้ำพริก
119	ดอกเอื้อง	เอื้องมอนไซ	<i>Dendrobium densiflorum</i> Lindl.	ORCHIDACEAE		/	สมุนไพร	ลำต้น	-รักษามือหรือขาหัก โดยการนำลำต้นมา ทุบแล้วหมกไฟเอามาประคบบริเวณที่ บาดเจ็บ
120	หน้าเกี่ยม เดียม	เครืองูเห่า	<i>Toddalia asiatica</i> (L.) Lam.	RUTACEAE		/	พืชผัก สมุนไพร	ยอด ราก	-ยอดรับประทานเป็นผักสด -รากแก้ท้องเสีย ปวดท้อง
121	ละโพ้วชุย	มะชุย	<i>Embelia sessiliflora</i> Kurz	PRIMULACEAE		/	ผลไม้ สมุนไพร	ผลสุก ใบ เปลือกต้น	-ผลสุกรสหวาน -ใบใช้เคี้ยวหรือเปลือกต้นต้มน้ำดื่มรักษา แผลร้อนใน แผลอักเสบในช่องปาก
122	เหยี่ยวหยาง	กลอย	<i>Dioscorea hispida</i> Dennst.	DIOSCOREACEAE		/	พืชอาหาร	หัว	-ขูดแล้วแช่น้ำทิ้ง ล้างหลายครั้ง นำมาหุง ผสมข้าว
123	กับจางฮวย	ขมิ้นฤาษี	<i>Tinomisium petiolare</i> Hook. f. & Thomson	MENISPERMACEAE		/	สมุนไพร	ใบ เถา	-นำมาสับเข้าต้วยอื่นๆ แล้วหมกไฟ ประคบ สรรพคุณเป็นยารักษาต่อเอ็น
124	แกงจิ้นดอย	-	<i>Stephania glandulifera</i> Miers	MENISPERMACEAE		/	สมุนไพร	หัว	-ใช้ทารักษากลากเกลื้อน หรือต้มน้ำดื่ม รักษามะเร็ง มดลูกอักเสบ แต่ห้าม รับประทานมาก

125	หวางไต้	แมงลัก	<i>Ocimum africanum</i> Lour.	LAMIACEAE	/	/	พืชผัก แต่งกลิ่น อาหาร	ใบ ช่อดอก	-ใช้ปรุงอาหาร
126	เนิงหู่ชาย	กุ่มบก	<i>Crateva magna</i> (Lour.) DC.	CAPPARACEAE	/		พืชผัก	ใบอ่อน	-ดองเป็นอาหาร
127	เซ็งเลต้อง ลิ้นฟ้า มะริดไม้	เพกา	<i>Oroxylum indicum</i> (L.) Benth. ex Kurz	BIGNONIACEAE	/	/	พืชผัก	ผลอ่อน	-ปรุงเป็นอาหารหรือรับประทานเป็นผัก
128	เนิงแถเคิง	สะพ้านก้าน	<i>Sambucus javanica</i> Reinw. ex Blume	ADOXACEAE	/		สมุนไพร	ทั้งต้น ราก	-ทั้งต้นเอามาฉนไฟแล้วประกบรักษาแผล ที่ขา -รากต้มน้ำดื่มบรรเทาอาการปวดหลัง
129	พูแยอื่อ	กระชาย	<i>Boesenbergia rotunda</i> (L.) Mansf.	ZINGIBERACEAE	/	/	พืชเครื่องเทศ	เหง้า ราก	-เครื่องเทศในอาหาร
130	ชวนสำ	เสลาขาว เสลาเปลือก บาง	<i>Lagerstroemia tomentosa</i> C. Presl	LYTHRACEAE	/		สมุนไพร	ใบ	-ใช้สระผม
131		หญ้าผักเบี้ย	<i>Lobelia zeylanica</i> L.	CAMPANULACEAE	/		พืชผัก	ยอด	-ปรุงอาหาร
132	แห้วคู	ไข่มุกหัวใจ	<i>Rubus hederifolius</i> (Cardot) Thuan	ROSACEAE	/		ผลไม้	ผลสุก	-รสหวานอมเปรี้ยว
133	มะน่อต	เดื่อปล้องหิน	<i>Ficus semicordata</i> Buch.-Ham. ex Sm.	MORACEAE	/		ผลไม้	ผลสุก	-รสหวานอมเปรี้ยว
134	เดย	งาขาว	<i>Sesamum indicum</i> L.	PEDALIACEAE	/	/	พืชอาหาร	เมล็ด	-ปรุงอาหาร
135	เหมยเซย	สีพันคนทา	<i>Harrisonia perforata</i> (Blanco) Merr.	SIMAROUBACEAE	/		สมุนไพร	ผล	-น้ำคั้นจากผลที่เอาไปฉนไฟแล้วมี สรรพคุณรักษาโรคน้ำกัดเท้า
136	ลาวคู	เป็งตอย	<i>Phoenix loureiroi</i> Kunth	ARECACEAE	/		ผลไม้ ไม่ใช่สอย	ใบ ผล	-ใบทำไม้กวาด

									-ผลสุกรสหวาน
137		หยั่งสมุทร	<i>Amalocalyx microlobus</i> Pierre ex Spire	APOCYNACEAE	/		พืชผัก	ผล	-รสเปรี้ยว
138		แห้วประตู	<i>Eriosema chinense</i> Vogel	FABACEAE	/		พืชอาหาร	รากสะสมอาหาร	-รับประทานสด รสชาติคล้ายมันแกว
139	มะนอย	มะนอยจา	<i>Gymnopetalum chinense</i> (Lour.) Merr.	CUCURBITACEAE	/		พืชผัก	ผล	-ปรุงอาหาร
140	สะเล็ด	สะแล	<i>Broussonetia kurzii</i> (Hook. f.) Corner	MORACEAE	/		พืชผัก	ผลอ่อน	-ปรุงอาหาร
141	เสะกุ่มเคว้	มะละกอ	<i>Carica papaya</i> L.	CARICACEAE	/	/	พืชผัก ผลไม้	ผล	-ปรุงอาหาร หรือรับประทานผลสุก
142	-	ครามเถา	<i>Marsdenia tinctoria</i> R. Br.	APOCYNACEAE	/		พืชสีย้อม	ทั้งต้น	-ย้อมเส้นผ้า

ตารางที่ 3 แสดงรายชื่อพืชที่ใช้ประโยชน์ในชุมชนจากภูมิปัญญาท้องถิ่นในบ้านแม่ส้าน ต.บ้านดง อ.แม่เมาะ และ บ้านเข้าแม่แจ่ม ต.แจ้ซ้อ อ.เมืองปาน จ.ลำปาง

ลำดับ	ชื่อท้องถิ่น	ชื่อไทย	ชื่อวิทยาศาสตร์	วงศ์	ชุมชน		ประเภทการใช้ประโยชน์	ส่วนที่ใช้	วิธีการใช้
					บ้านแม่ส้าน	บ้านเข้าแม่แจ่ม			
1	กิริ	หญ้าคา	<i>Imperata cylindrica</i> (L.) Raeusch.	POACEAE	/		ไม่ใช้สอย ประเพณี วัฒนธรรม	ใบและลำต้น	-ใช้มุงหลังคา -ใช้ในพิธีแต่งงาน ในขั้นตอนการรับเจ้าสาว
2	แก้ว ดอกก้ง	หญ้าไม้กวาด	<i>Thysanolaena latifolia</i> (Roxb. ex Hornem.) Honda	POACEAE	/	/	ไม่ใช้สอย ประเพณี วัฒนธรรม	ใบและช่อดอก	-ช่อดอกใช้ทำไม้กวาด -ใบใช้ห่อขนม -ใบและช่อดอกนำมาแขวนที่มุมเสาบ้านมีความเชื่อว่าจะสามารถป้องกันสิ่งไม่ดีได้
3	สะมะกลี	มะขาม	<i>Tamarindus indica</i> L.	FABACEAE	/	/	พืชผัก ผลไม้ไม่ใช้ สอย สมุนไพร	ทุกส่วน	-เนื้อไม้ทำฟืน เขียง ครกตำข้าว -ใบอ่อนและผลเป็นอาหาร -เปลือกผลบดให้ละเอียดผสมยาเส้นใช้สูบ -เปลือกต้นรักษาแผลสด
4	กึ๋น, หน่อ มือ	เต่าร้าง	<i>Caryota mitis</i> Lour.	ARECACEAE	/		พืชผัก	ยอดอ่อน	นำยอดอ่อนมาปรุงเป็นแกง
5	แพ	มะกอก	<i>Spondias pinnata</i> (L. f.) Kurz	ANACARDIACEAE	/		พืชผัก สมุนไพร	เปลือกต้น ใบและยอด	-เปลือกต้นสับให้ละเอียดผสมกับลาบ กระรอก ปลา หรือนก

								อ่อน ผล	-ยอดและใบอ่อนรับประทานเป็นผักจิ้ม -ผลสเปรี้ยวนำมาปรุงรสอาหาร -รากเป็นอาหารของตัวกว้างตาม ธรรมชาติ
6	ดอกลีละ	นางลาว	<i>Tupistra muricata</i> (Gagnep.) N. Tanaka	ASPARAGACEAE	/	/	พืชผัก	ช่อดอก	-รับประทานเป็นผัก
7	พาโบโสะ	ผักบั้งส้ม	<i>Fagopyrum acutatum</i> (Lehm.) Mansf. Ex K. Hammer	POLYGONACEAE	/		พืชผัก	ใบอ่อน	-ใบมีรสเปรี้ยวนำมานำมาปรุงรสอาหาร
8	สะก้าแคแซ หยมปี่ยว	มะเขือพวง	<i>Solanum torvum</i> Sw.	SOLANACEAE	/	/	พืชผัก	ผล	-ปรุงอาหาร
9	เมี่ยง	ชา	<i>Camellia sinensis</i> (L.) Kuntze var. <i>assamica</i> (J. W. Mast.) Kitam.	CAMELLIACEAE	/	/	พืชอาหาร สมุนไพร	ใบ	-ขงต้ม, ใบอ่อนประกอบอาหาร -ผู้หญิงชาวเมี่ยงใช้ใบชาบดละเอียดทา หน้าเพื่อรักษาฝ้า
10	แวงสะนะโต	ผักฮาก	<i>Erythralium scandens</i> Blume	OLACACEAE	/	/	พืชผัก	ยอดอ่อน และใบ	-ปรุงอาหาร
11	ปะโสะโม๊ะ	นางแย้ม	<i>Clerodendrum chinense</i> (Osbeck) Mabb.	LAMIACEAE	/		ไม้ใช้สอย	ใบ	-ใช้ใบถูกำจัดเหาและโรบนตัวควาย
12	หมาแบแซ	ถั่วแปบ	<i>Lablab purpureus</i> (L.) Sweet	FABACEAE	/	/	พืชอาหาร	ผล	-ผัก
13	กะละแซ	ต่างหลวง	<i>Trevesia palmata</i> (Roxb. ex Lindl.) Vis.	ARALIACEAE	/	/	พืชอาหาร	ยอดอ่อน และดอก อ่อน	-ผัก

14	สะแกเคาะ	มะแว้งต้น	<i>Solanum sanitwongsei</i> Craib	SOLANACEAE	/	/	พืชผัก สมุนไพร	ผล	-ผัก -สมุนไพรแก้อาการเจ็บคอ
15	พ้อ	ว่านชักมดลูก	<i>Curcuma comosa</i> Roxb.	ZINGIBERACEAE	/		สมุนไพร	เหง้า	-ประสานกระดูกร้าย
16	พะแคโตะ	ตำลึง	<i>Coccinia grandis</i> (L.) Voigt	CUCURBITACEAE	/	/	พืชอาหาร สมุนไพรรักษา สัตว์	ยอดและใบ อ่อน	-เป็นอาหาร -ใบใช้รักษาอาการท้องร่วงของสัตว์นำไป ผสมกับอาหารสัตว์
17	ตะสีนอปปุ	ว่านน้า	<i>Acorus calamus</i> L.	ACORACEAE	/		สมุนไพร	เหง้า	รักษาหอบหืด โรคภูมิแพ้
18	นอพาละ	สาปเสื่อ	<i>Chromolaena odorata</i> (L.) R. M. King & H. Rob.	ASTERACEAE	/	/	สมุนไพร	ใบ	-ห้ามเลือด
19	ตา เหนือคียโตะ	ควาตอง	<i>Houttuynia cordata</i> Thunb.	SAURURACEAE	/		พืชผัก สมุนไพร	ยอดและใบ อ่อน	-ปรุงอาหาร รักษาโรคเลือดจาง ป้องกัน เลือดกำเดาออกและมะเร็ง
20	กาแฟ	กาแฟ	<i>Coffea arabica</i> L.	RUBIACEAE	/	/	พืชอาหาร	ใบอ่อนและ เมล็ด	-ใบอ่อนเป็นผัก -เมล็ดขงเป็นเครื่องดื่มและเป็นพืช เศรษฐกิจของชุมชน
21	โพลีโตะ	ชะอม	<i>Acacia pennata</i> (L.) Willd. Subsp. <i>Insuavis</i> (Lace) I. C. Nielsen	FABACEAE	/	/	พืชผัก	ยอดและใบ อ่อน	-ปรุงอาหาร
22	เต๋อคือสะ	ทะโล้	<i>Schima wallichii</i> (DC.) Korth.	THEACEAE	/		สมุนไพรสำหรับ สัตว์	เปลือกต้น	-ชูดเปลือกต้นบริเวณสีแดงผสมอาหาร สัตว์ให้สัตว์กินจะกำจัดหนอนปรสิต
23	มะแคะ	มะแขว่น	<i>Zanthoxylum limonella</i> (Dennst.) Alston	RUTACEAE	/		พืชเครื่องเทศ สมุนไพร	ผล	-เครื่องเทศและรักษาอาการท้องอืด ท้องเฟ้อในเด็ก โดยนำผลสดมาโขลกรวม

									กับปูเลยแล้วพอกที่ท้อง
24	แบหม้อซี	กระเจี๊ยบแดง	<i>Hibiscus sabdariffa</i> L.	MALVACEAE	/		พืชผัก	ใบอ่อนและ กลีบเลี้ยง	-ปรุงอาหาร
25	แก้วกะฉิบ	ส้มควาย	<i>Garcinia pedunculata</i> Roxb. ex Buch.-Ham	CLUSIACEAE	/		ผลไม้	ผล	-รสเปรี้ยว
26	พะนะโต	กระถิน	<i>Leucaena leucocephala</i> (Lam.) de Wit	FABACEAE	/	/	พืชผัก	ยอด ใบอ่อน และผล	-ปรุงอาหาร
27	ปิจิ	ส้มป่อย	<i>Acacia concinna</i> (Willd.) DC.	FABACEAE	/		พืชปรุงรส ประเพณี วัฒนธรรม	ยอดและใบ อ่อน ผล	-ยอดและใบอ่อนรสเปรี้ยวใช้ปรุงอาหาร -ผลใช้ในพิธีกรรมและเทศกาลปีใหม่ รด น้ำคำหัว
28	โก	ลำพูป่า	<i>Duabanga grandiflora</i> (DC.) Walp.	LYTHRACEAE	/		พืชผัก สีย้อม	กลีบเลี้ยง	-กลีบเลี้ยงรับประทานเป็นผัก -เนื้อไม้ใช้เป็นสีย้อมผ้า
29	นอยแจ๊ะ แพะ, พีนดอย มันแกว	มันเทศ	<i>Ipomoea batatas</i> (L.) Lam.	CONVOLVULACEAE	/	/	พืชอาหาร	ใบและราก สะสมอาหาร (หัว)	-ใบปรุงอาหาร -หัวนำมานึ่ง เผา หรือทำอาหารเป็น แหล่งคาร์โบไฮเดรต
30	พะนะแล	ใบหนาด	<i>Blumea balsamifera</i> (L.) DC.	ASTERACEAE	/		พืชผัก ความเชื่อ	ใบ	-ใบเป็นผัก -แขวนไว้หน้าประตูบ้านเพื่อป้องกันภูตผี และใช้จุ่มน้ำส้มป่อยพรหมน้ำมนต์
31	ตีปลากั้ง	ตีปลากั้ง	<i>Phlogacanthus pulcherrimus</i> T.Anderson	ACANTHACEAE	/	/	พืชผัก	ยอดและใบ อ่อน	-ผัก

32	เบอแล	พลู	<i>Piper betle</i> L.	PIPERACEAE	/		สมุนไพรและ พิธีกรรม	ใบ	-ใบใช้เคี้ยวคู่กับหมากทำให้ฟันแข็งแรง -ใช้ประกอบพิธีกรรมเป็นเครื่องเซ่นไหว้
33	ชิสะ	หมาก	<i>Areca catechu</i> L.	ARECACEAE	/		สมุนไพร	ผล	-ใบใช้เคี้ยวคู่กับพลูทำให้ฟันแข็งแรง
34	คูตี	เผือก	<i>Colocasia esculenta</i> (L.) Schott	ARACEAE	/		พืชอาหาร	ดอกอ่อน และลำต้น สะสมอาหาร (หัว)	-เป็นผักและแหล่งคาร์โบไฮเดรต
35	สิแสะพะ	หมากผู้หมาก เมีย	<i>Cordyline fruticosa</i> (L.) A. Chev.	ASPARAGACEAE	/		พืชผัก ไม้ประดับ	ช่อดอกอ่อน	-ผัก
36	สิทุสะ	มะหลอด	<i>Elaeagnus latifolia</i> L.	ELAEAGNACEAE	/	/	ผลไม้	ผล	-ผลไม้
37	กวีระแซ	ยาสูบ	<i>Nicotiana tabacum</i> L.	SOLANACEAE	/		สมุนไพร	ใบ	-เป็นยาเส้น ป้องกันทากและรักษาแผลที่มีหนองใน สัตว์เลี้ยง
38	พ้อ-งอ	สร้อยไก่	<i>Celosia argentea</i> L.	AMARANTHACEAE	/		ความเชื่อ พิธีกรรม	ทั้งต้น	-ปลูกในไร่มุมนเวียนมีความเชื่อว่าเป็น เครื่องเซ่นผีป่าผีไร่ ใช้ในงานพิธีมัดมือ
39	ตำน	โก่งกางเขา	<i>Fagraea ceilanica</i> Thunb.	GENTIANACEAE		/	ไม้ใช้สอย, ไม้ ประดับ	ต้น, น้ำยาง	-ต้นปลูกเป็นไม้ประดับ, น้ำยางใช้เป็น กาวดักสัตว์ขนาดเล็ก ผลสุกรสหวานเป็น อาหารสัตว์
40	เชียงดา	เชียงดา	<i>Gymnema inodorum</i> (Lour.) Decne.	APOCYNACEAE	/	/	พืชผัก	ยอดและใบ อ่อน	-ผัก แกง หรือต้มจิ้มน้ำพริก
41	ฉีเยเฮ่า	ตีนช้างดอย	<i>Paris polyphylla</i> Sm.	MELANTHIACEAE		/	สมุนไพร	เหง้า	-รักษาโรคเก๊า แก้วปวด ลดไข้ รักษาฝี

42	หาดขิว	พริกไทย	<i>Piper nigrum</i> L.	PIPERACEAE		/	พืชปรุงรส เครื่องเทศ	ผล	-เป็นเครื่องเทศ แต่งรสและกลั่นอาหาร
43	สะกอมิฉุ	เกาลัดดอย	<i>Sterculia lanceolata</i> Cav.	MALVACEAE	/		พืชอาหาร	เมล็ด	-เมล็ดนำมาคั่วรับประทาน
44	พะนำโย๊ะ	ผักหนาม	<i>Lasia spinosa</i> (L.) Thwaites	ARACEAE	/		พืชผัก	ยอดและใบ อ่อน	-ดองหรือต้มจิ้มน้ำพริก แกง
45	ตะโดแควะ	มะแว้งนก	<i>Solanum americanum</i> Mill.	SOLANACEAE	/		พืชผัก	ยอดและใบ อ่อน	-ต้ม ผัด แกง
46	ตะโค๊ะควาซี	ส้มสามตา ส้มกบ	<i>Oxalis corniculata</i> L.	OXALIDACEAE	/		พืชผัก	ใบอ่อน	-ใบอ่อนรสเปรี้ยวรับประทานกับเกลือ ช่วยเจริญอาหาร แก้แผลในปาก
47	เกาลัดไทย	เกาลัดไทย	<i>Sterculia monosperma</i> Vent.	MALVACEAE	/		พืชอาหาร	เมล็ด	-เมล็ดนำมาคั่วรับประทาน
48	เฉียงทัยเถิง, ส่นจวีว	น้อยหน่าเครือ	<i>Kadsura coccinea</i> (Lam.) A. C. Sm.	ANNONACEAE	/	/	ผลไม้ สมุนไพร	ผล, ราก	-ผลรสหวานรับประทานเป็นผลไม้ (กะเหรี่ยง) -รากและเถาต้มน้ำดื่มรักษาโรคกระเพาะ และบำรุงร่างกาย (เมี่ยน)
49	คลอเตาะ	-	<i>Peliosanthes teta</i> Andrews	ASPARAGACEAE	/		พืชผัก สมุนไพร	ช่อดอก ราก	-ช่อดอก รสขม รับประทานเป็นอาหาร กินกับน้ำพริกหรือแกง -รากตำรวมกับใบบัวบกตัวผู้รักษาสิ่ว
50	ตำเนอะกลี กุแล	โปรงฟ้า	<i>Clausena wallichii</i> Oliv.	RUTACEAE	/		พืชผัก สมุนไพร	ยอด ใบอ่อน ราก	-ยอดและใบอ่อนรับประทานเป็นผักสด -รากต้มน้ำดื่มรักษาอาการโรคหัวใจ
51	ห่อวอ, หว่าโตะ,	ผักอีหลีน	<i>Elsholtzia communis</i> (Collett & Hemsl.) Diels	LAMIACEAE	/		พืชผัก แต่งกลิ่น อาหาร	ยอด ใบอ่อน	-ใบใช้แต่งกลิ่นอาหาร ใส่ น้ำพริกหรือแกง ของกะเหรี่ยง

52	พอกาฟูย	ผักฮาน	<i>Elsholtzia stachyoides</i> (Link) Raizada & Saxena	LAMIACEAE	/		พืชผัก แต่งกลิ่น อาหาร สมุนไพร	ยอด ใบอ่อน	-ยอดและใบอ่อนใช้แต่งกลิ่นอาหาร -ใบรักษาพิษจากต้นรัก (<i>Gluta</i> spp.) ต้มน้ำอาบแก้คัน
53	บาหลี่โตะ ผักแค	ข้าพลุ	<i>Piper sarmentosum</i> Roxb.	PIPERACEAE	/	/	พืชผัก	ใบ	-ใส่แกงคั่วหรือรับประทานเป็นผักสด
54	ยะแล	ฮ่อม	<i>Strobilanthes cusia</i> (Nees) Kuntze	ACANTHACEAE	/		สมุนไพร	ใบ	-ลดอาการไข้ ตัวร้อน ใช้ใบตำกับข้าวสาร 3, 5 หรือ 7 เมล็ด แล้วพอกที่ปลายเท้า ห่อด้วยใบตอง ทิ้งไว้ 1 คืน ถ้าหากเป็นไข้ ธรรมดาจะมีจุดสีดำหรือแดง แสดงว่า รักษาอาการหาย
55	ซีโพ่	อ้อย	<i>Saccharum officinarum</i> L.	POACEAE	/	/	พืชอาหาร	ลำต้น	-รับประทานเล่น หรือทำน้ำตาลอ้อย
56	แลตือฮอ	ตึง	<i>Dipterocarpus tuberculatus</i> Roxb.	DIPTEROCARPACEAE	/		ไม้ใช้สอย	ใบ ลำต้น	-ใบใช้มุงหลังคา ห่อบรรจุอาหาร ห่อ เมล็ดพันธุ์พืช -ลำต้นใช้สร้างบ้าน อุปกรณ์เครื่องมือ ต่างๆ ไม้ฝืน
57	ฮะดัว หอมด่วน	สะระแหน่	<i>Mentha x villosa</i> Huds.	LAMIACEAE	/	/	พืชผัก	ยอดอ่อน ใบ	-แต่งกลิ่นอาหาร รับประทานเป็นผักสด
58	ฮะปอพะยะ หยิ่นซีเจี้ยว	ผักชีฝรั่ง	<i>Eryngium foetidum</i> L.	APIACEAE	/	/	พืชผัก	ยอดอ่อน ใบ	-แต่งกลิ่นอาหาร รับประทานเป็นผักสด
59	ใบจัน	ยี่หระ	<i>Ocimum gratissimum</i> L.	LAMIACEAE	/	/	อาหาร	ยอดอ่อน ใบ	-แต่งกลิ่นอาหาร
60	ฉะโพชะ	มะนอย	<i>Gymnopetalum chinense</i> (Lour.)	CUCURBITACEAE	/	/	พืชอาหาร	ผลอ่อน	-ต้มน้ำพริก แกง

			Merr.						
61	ดีปี	ดีปีลี	<i>Piper retrofractum</i> Vahl	PIPERACEAE	/		พืชเครื่องเทศ	ช่อผล	-ตำน้ำพริก ลาบ
62	พะลิดเด	โหระพา	<i>Ocimum basilicum</i> L.	LAMIACEAE	/	/	พืชผัก	ยอดอ่อน ใบ	-แต่งกลิ่นอาหาร
63	ดี, แดงปี	แตง	<i>Cucumis sativus</i> L.	CUCURBITACEAE	/	/	พืชผัก	ผล	-รับประทานเป็นผักสด แกง ผัด ยำ
64	เนาะ	งาช้างมือน	<i>Perilla frutescens</i> (L.) Britton	LAMIACEAE	/		พืชอาหาร	เมล็ด	-ทำขนมในพิธีกรรม
65	ต้มเดียว	พลับพลึงดอก ชมพู	<i>Crinum x amabile</i> Donn ex Ker Gawl.	AMARYLLIDACEAE		/	สมุนไพร ไม้ ประดับ	ใบ	-ใบต้มน้ำอาบหรืออังไพนำมาประคบแก้ ฟกช้ำ
66	จ้ง	สนสามใบ	<i>Pinus kesiya</i> Royle ex Gordon	PINACEAE		/	ไม้ใช้สอย	เนื้อไม้ น้ำ ยาง	-เนื้อไม้ใช้เป็นเชื้อไฟ น้ำยางใช้ทำใส่ ตะเกียง
67	สะกอบลี	กระเจี๊ยบเขียว	<i>Abelmoschus esculentus</i> (L.) Moench	MALVACEAE	/	/	พืชผัก	ผลอ่อน	-ต้มจิ้มน้ำพริก แกง ผัด
68	ปะแคะแวง, ปะแคะชู	ข้าวโพด	<i>Zea mays</i> L.	POACEAE	/		พืชผัก	ผล	-ต้ม ย่าง อาหารคนและสัตว์เลี้ยง
69	สะกอกแวง (มะเขือยาว) สะกอกสุ (มะเขือม่วง)	มะเขือยาว มะเขือม่วง	<i>Solanum melongena</i> L.	SOLANACEAE	/	/	พืชผัก	ผล	-ปรุงอาหาร
70	กะเฉาะซี่ โพะ	ข้างฟางหวาน	<i>Sorghum bicolor</i> (L.) Moench	POACEAE	/		พืชอาหาร	ลำต้น ผล	-ลำต้น รับประทานมีรสหวานเหมือน อ้อย -ผล ทำข้าวตอกในพิธีทำขวัญข้าว
71	ตะแกล	พริก	<i>Capsicum annum</i> L.	SOLANACEAE	/	/	พืชอาหารปรุงรส	ผล	แต่งรสอาหารให้เผ็ดร้อน

72	ผักตืด	ผักตืด	<i>Solanum spirale</i> Roxb.	SOLANACEAE		/	พืชผัก	ใบอ่อน	-ปรุงเป็นแกงจืด
73	อิหมู	มันดอย	<i>Dioscorea pentaphylla</i> L.	DIOSCOREACEAE	/		พืชอาหาร	ลำต้นใต้ดิน สะสมอาหาร หัวย่อย	-เผา นึ่ง แกงเป็นอาหาร
74	โกส่ำ	บวบ	<i>Luffa aegyptiaca</i> Mill.	CUCURBITACEAE	/	/	พืชผัก ไม้ใช้สอย	ผล	-ผลอ่อนต้มจิ้มน้ำพริก แกง -ผลแก่ ใยของผลใช้ขัดล้าง
75	ฟักทอง	ฟักทอง	<i>Cucurbita moschata</i> Duchesne	CUCURBITACEAE	/	/	พืชผัก	ยอด ใบ ผล	-ปรุงอาหาร แกง ผัด ต้มจิ้ม น้ำพริก ขนมหวาน
76	ฟักหม่น	ฟักเขียว	<i>Benincasa hispida</i> (Thunb.) Cogn.	CUCURBITACEAE	/	/	พืชผัก	ผล	-ปรุงอาหาร แกง
77	มะนอยขม	บวบงู	<i>Luffa acutangula</i> (L.) Roxb.	CUCURBITACEAE	/	/	พืชผัก	ผล	-แกง ผัด ต้มจิ้ม น้ำพริก
78		เสลดพังพอน ตัวเมีย	<i>Clinacanthus nutans</i> (Burm. f.) Lindau	ACANTHACEAE		/	พืชผัก สมุนไพร	ใบ	-ใบอ่อน ปรุงอาหารใส่แกงแค -ใบตำพอกแก้พิษ แมลง สัตว์ กัดต่อย
79	ปูลุย	ไพล	<i>Zingiber montanum</i> (J. Koenig) Link ex A. Dietr.	ZINGIBERACEAE	/		สมุนไพร	เหง้า	-แก้ลม จุก เสียด แก้ท้องอืดท้องเฟ้อ
80	ผักไผ่		<i>Persicaria odorata</i> (Lour.) Soják	POLYGONACEAE	/	/	พืชผัก	ใบ	-รับประทานเป็นผักสด แต่งกลิ่นอาหาร
81	แคป่า	แคหางค่าง	<i>Markhamia stipulata</i> (Wall.) Seem. var. <i>kerrii</i> Sprague	BIGNONIACEAE	/		พืชผัก	ผล	-รับประทานเป็นผัก
82	สะแล	สะแล	<i>Broussonetia kurzii</i> (Hook. f.) Corner	MORACEAE	/	/	พืชผัก	ดอกอ่อน	-ปรุงอาหาร
83	ก่องโห้ว	ควน	<i>Colocasia gigantea</i> (Blume)	ARACEAE		/	พืชผัก	ก้านใบ	-ปรุงอาหารหรือรับประทานเป็นผักสด

			Hook. f.						
84	หล่มเดียม ยี่ม	ผักแปม	<i>Eleutherococcus trifolius</i> (L.) S. Y. Hu	ALALIACEAE		/	พืชผัก	ยอด ใบอ่อน	-รับประทานเป็นผักสด
85	มะเขือขม	มะเขือขม	<i>Solanum aethiopicum</i> L.	SOLANACEAE		/	พืชผัก	ผล	-ปรุงอาหาร
86	ผักเหือด	ผักเลือด	<i>Ficus virens</i> Aiton	MORACEAE	/	/	พืชผัก	ยอด ใบอ่อน	-ปรุงเป็นอาหาร
87	เจียวกู่หลาน	ปัญญาจันทร์	<i>Gynostemma pentaphyllum</i> (Thunb.) Makino	CUCURBITACEAE		/	สมุนไพร	ใบ ทั้งต้น	-ชงเป็นชาดื่ม มีสรรพคุณบำรุงร่างกาย
88	จะสูงกุน	ผักแพวแดง	<i>Iresine herbstii</i> Hook	AMARANTHACEAE		/	สมุนไพร	ใบ	-ต้มใส่ไก่หรือผสมข้าวหมาก ให้สตรีหลังคลอดบุตรรับประทานเพื่อเรียกน้ำนม
89	เลเด่นตัวย	ผักรด	<i>Erythralum scandens</i> Blume	OLACACEAE		/	พืชผัก	ยอด ใบอ่อน	-ปรุงเป็นอาหาร
90	เกาลัด	เกาลัดไทย	<i>Sterculia monosperma</i> Vent.	MALVACEAE		/	พืชอาหาร	เมล็ด	-คั่วรับประทาน
91	เพว	ไม้แดง	<i>Xylia xylocarpa</i> (Roxb.) W. Theob. var. <i>kerrii</i> (Craib & Hutch.) I. C. Nielsen	FABACEAE	/	/	ไม้ใช้สอย	ลำต้น	-สร้างที่อยู่อาศัย
92	ชู	พะยอม	<i>Shorea roxburghii</i> G. Don	DIPTEROCARPACEAE		/	พืชอาหาร ไม้ใช้สอย	เปลือกต้น ลำต้น เมล็ด	-ลำต้นสร้างที่อยู่อาศัย -เปลือกต้นชุบแล้วสับใส่ลาบปลาตุก มีกลิ่นหอม -เมล็ดคั่วรับประทาน รสมัน
93	อิน	ฝิ่น	<i>Papaver somniferum</i> L.	PAPAVERACEAE		/	สมุนไพร	ยาง	-รักษาอาการปวด แก้ไข้ แก้ไอ
94	หน่อหมี ฟานโค	-	<i>Polygonatum tessellatum</i> F. T. Wang & Tang	ASPARAGACEAE		/	สมุนไพร	หัว	-ชงดื่มเป็นชาช่วยเจริญอาหาร บำรุงร่างกาย

95	ถั่วหมูกวาว	มะละกอ	<i>Carica papaya</i> L.	CARICACEAE	/	/	พืชผัก สมุนไพร	ผล ใบ	-ผลปรุงเป็นอาหารหรือผลไม้ -ใบเข้ายากับใบออติบและตะไคร้ ต้มน้ำ อาบลดอาการบวมที่เท้าและขา (เมียน)
96	จะไค เฉียงเหมา เส้า	ตะไคร้	<i>Cymbopogon citratus</i> (DC.) Stapf	POACEAE	/	/	พืชผัก สมุนไพร	ลำต้นเทียม	-ปรุงอาหาร -เข้ายากับใบออติบและใบมะละกอ ต้มน้ำ อาบลดอาการบวมที่เท้าและขา (เมียน)
97	จันเปี้ยวไล่	ว่านมหากาฬ	<i>Gynura bicolor</i> (Roxb. ex Willd.) DC.	ASTERACEAE		/	พืชผัก สมุนไพร	ยอด ใบอ่อน	-ปรุงอาหาร ต้มน้ำแกงไก่ให้สตรีหลังคลอดบุตรรับประทาน
98	เฮ่าเตี่ยวซัว	ดอกไม้จีน	<i>Hemerocallis lilioasphodelus</i> L.	XANTHORRHOEACEAE		/	พืชผัก สมุนไพร	ดอก หน่ออ่อน	-ปรุงอาหาร มีสรรพคุณเป็นยาอยู่เดือน เร่งน้ำนมสำหรับสตรีหลังคลอด
99	หอมชู ไหลหง้า	หอมดอย	<i>Allium hookeri</i> Thwaites	AMARYLLIDACEAE		/	พืชผัก สมุนไพร	ทั้งต้น	-ปรุงอาหาร น้ำพริก สรรพคุณบำรุงกำลัง
100	เพาะเนาะ	หนาด	<i>Blumea balsamifera</i> (L.) DC.	ASTERACEAE	/		ความเชื่อ	ใบ	-กันผี ป้องกันสิ่งไม่ดี
101	ต้นตะขาบ	ตะขาบหิน	<i>Homalocladium platycladum</i> (F. Muell.) L. H. Bailey	POLYGONACEAE	/		สมุนไพร	ทั้งต้น	-เข้ายากับพืชงู
102	ตะรฐาแปละ	กรดน้ำ	<i>Scoparia dulcis</i> L.	PLANTAGINACEAE	/		สมุนไพร	ยอด	-ใช้ 3 ยอดนำไปหมกไฟแล้วนำมาอมไว้ แก้ปวดฟัน
103	มะเห่นสำ	ไข่มุกหัวใจ	<i>Rubus hederifolius</i> (Cardot) Thuan	ROSACEAE	/		ผลไม้	ผลสุก	-รสหวานอมเปรี้ยว
104	ปะสะหมุ	นางแย้มป่า	<i>Clerodendrum chinense</i>	LAMIACEAE	/		พืชสมุนไพร	ยอด ใบอ่อน	-รองรังไก่เพื่อไล่ไร

			(Osbeck) Mabb.						
105	เอ็นยี่ด	หญ้าเอ็นยี่ด	<i>Plantago major</i> L.	PLANTAGINACEAE	/		พืชสมุนไพร	ทั้งต้น	-หมกไฟแล้วนำมาประคบแก้ปวดเอ็น ปวดตัว
106	โต๊ะโพิะคะห ล่าโคะ	บัวบก	<i>Centella asiatica</i> (L.) Urb.	APIACEAE	/	/	พืชผัก	ทั้งต้น	-รับประทานเป็นผักสด
107	จุงะลี	บอระเพ็ด	<i>Tinospora crispa</i> (L.) Hook. f. & Thomson	MENISPERMACEAE	/		พืชสมุนไพร	เถา	-ยาบำรุงช้าง
108	สี่บือจื่อแส	มะไฟ	<i>Baccaurea ramiflora</i> Lour.	PHYLLANTHACEAE	/		พืชผลไม้	ผล	-ผลสุกรสเปรี้ยวอมหวาน
109	พะจื่ออ	ผักชีล้อม	<i>Oenanthe javanica</i> (Blume) DC.	APIACEAE	/		พืชผัก	ทั้งต้นยกเว้น ราก	-รับประทานเป็นผักสด
110	ตะขีฮิ	พญาयो	<i>Clinacanthus nutans</i> (Burm. f.) Lindau	ACANTHACEAE	/		พืชผัก สมุนไพร	ยอด ใบอ่อน	-ปรุงอาหาร -แก้พิษงู
111	-	ว่านพังพอน	<i>Tacca integrifolia</i> Ker Gawl.	DIOSCOREACEAE	/		พืชผัก	ใบอ่อน	-เผาไฟแล้วนำมารับประทานเป็นผัก
112	-	เร่วหอม	<i>Etilingera pavieana</i> (Pierre ex Gagnep.) R.M.Sm.	ZINGIBERACEAE	/		พืชผัก	ดอกอ่อน ผล	-ลวกหรือต้มจิ้มน้ำพริก

ตารางที่ 4 จำแนกประเภทการใช้ประโยชน์จากพืชในชุมชนบ้านน้ำบ่อน้อย บ้านแม่หวางพัฒนา บ้านห้วยฮ่อม บ้านบ่อสี่เหลี่ยม บ้านแม่สำน และบ้านเฝ้าแม่แจ่ม

ลำดับ	ชื่อไทย	ชื่อวิทยาศาสตร์	วงศ์	ประเภทการใช้ประโยชน์จากพืช				
				พืชอาหาร	พืชสมุนไพร	ไม่ใช่สอย	ประเพณีวัฒนธรรม ม ความเชื่อ	พืชพิษ
1.	กระเจี๊ยบเขียว	<i>Abelmoschus esculentus</i> (L.) Moench	MALVACEAE	/				
2.	ส้มป่อย	<i>Acacia concinna</i> (Willd.) DC.	FABACEAE	/			/	
3.	ชะอม	<i>Acacia pennata</i> subsp. <i>insuavis</i> (Lace) I.C.Nielsen	FABACEAE	/				
4.	พังกา	<i>Achyranthes aspera</i> L.	AMARANTHACEAE		/			
5.	ว่านน้ำ	<i>Acorus calamus</i> L.	ACORACEAE		/			
6.	หอมแดง	<i>Allium ascalonicum</i> L.	AMARYLLIDACEAE	/	/		/	
7.	เล็กเกียว	<i>Allium chinense</i> G. Don	AMARYLLIDACEAE	/				
8.	หอมดอย	<i>Allium hookeri</i> Thwaites	AMARYLLIDACEAE	/	/			
9.	กระเทียม	<i>Allium sativum</i> L.	AMARYLLIDACEAE	/				
10.	ว่านหางจระเข้	<i>Aloe vera</i> (L.) Burm.f.	XANTHORRHOEACEAE		/			
11.	ข่า	<i>Alpinia galanga</i> (L.) Willd.	ZINGIBERACEAE	/	/			
12.	ข่า	<i>Alpinia siamensis</i> K. Schum.	ZINGIBERACEAE	/				
13.	ผักเป็ดแดง	<i>Alternanthera bettzickiana</i> (Regel) G.Nicholson	AMARANTHACEAE	/	/			
14.	หยิ่งสมุทร	<i>Amalocalyx microlobus</i> Pierre ex Spire	APOCYNACEAE	/				
15.	ผักขมหนาม	<i>Amaranthus spinosus</i> L.	AMARANTHACEAE	/				
16.	เร่ว	<i>Amomum villosum</i> Lour.	ZINGIBERACEAE		/			
17.	บุก	<i>Amorphophallus</i> sp.	ARACEAE	/				

18.	ฟ้าทะลายโจร	<i>Andrographis paniculata</i> (Burm.) Lindau	ACANTHACEAE		/			
19.	น้อยโหน่ง	<i>Annona reticulata</i> L.	ANNONACEAE	/				
20.	น้อยหน่า	<i>Annona squamosa</i> L.	ANNONACEAE	/	/			
21.	ตะเคียนหนู	<i>Anogeissus acuminata</i> (Roxb. ex DC.) Guill. & Perr.	COMBRETACEAE		/			
22.	ถั่วลิสง	<i>Arachis hypogaea</i> L.	FABACEAE	/				
23.	เนียง	<i>Archidendron jiringa</i> (Jack) I. C. Nielsen	FABACEAE	/				
24.	หมาก	<i>Areca catechu</i> L.	ARECACEAE		/			
25.	ลูกชิด	<i>Arenga pinnata</i> (Wurmb) Merr.	ARECACEAE	/				
26.	ขนุน	<i>Artocarpus heterophyllus</i> Lam.	MORACEAE	/				
27.	มะหาด	<i>Artocarpus lacucha</i> Roxb. ex Buch.-Ham.	MORACEAE		/			
28.	มะเฟือง	<i>Averrhoa carambola</i> L.	OXALIDACEAE	/	/			
29.	สะเดา	<i>Azadirachta indica</i> A.Juss.	MELIACEAE	/	/			
30.	มะไฟป่า	<i>Baccaurea ramiflora</i> Lour.	EUPHORBIACEAE	/				
31.	กระเดื่อง	<i>Bauhinia scandens</i> L.	FABACEAE		/			
32.	ฟักเขียว	<i>Benincasa hispida</i> (Thunb.) Cogn	CUCURBITACEAE	/				
33.	กำลังเสือโคร่ง	<i>Betula alnoides</i> Buch.-Ham. ex G.Don	BETULACEAE	/				
34.	ปีกนกไส้	<i>Bidens pilosa</i> L.	ASTERACEAE	/				
35.	กระเทียมยอด	<i>Biophytum adiantoides</i> Wight ex Edgew. & Hook.f.	OXALIDACEAE	/				
36.	คำแสด	<i>Bixa orellana</i> L.	BIXACEAE			/		
37.	หนาด	<i>Blumea balsamifera</i> (L.) DC.	ASTERACEAE		/		/	
38.	ผักขมหิน	<i>Boerhavia diffusa</i> L.	NYCTAGINACEAE		/			
39.	กระชาย	<i>Boesenbergia rotunda</i> (L.) Mansf.	ZINGIBERACEAE	/	/			
40.	ผักกาดขม	<i>Brassica juncea</i> (L.) Czern.	BRASSICACEAE	/				

	ผักกาดเขียวปลี							
41.	กะหล่ำปลี	<i>Brassica oleracea</i> var. <i>capitata</i>	BRASSICACEAE	/				
42.	สะแล	<i>Broussonetia kurzii</i> (Hook. f.) Corner	MORACEAE	/				
43.	ปอสา	<i>Broussonetia papyrifera</i> (L.) L'Hér. ex Vent.	MORACEAE	/		/		
44.	คว่ำตายหงายเป็น	<i>Bryophyllum pinnatum</i> (Lam.) Oken	CRASSULACEAE		/			
45.	ผักปู้ย่า	<i>Caesalpinia mimosoides</i> Lam.	FABACEAE	/				
46.	ฝาง	<i>Caesalpinia sappan</i> L.	FABACEAE		/			
47.	ถั่วแระ	<i>Cajanus cajan</i> (L.) Millaq.	FABACEAE	/				
48.	ชา ชาเมียง	<i>Camellia sinensis</i> (L.) Kuntze var. <i>assamica</i> (J. W. Mast.) Kitam.	THEACEAE	/	/			
49.	สาคุ	<i>Canna indica</i> L.	CANNACEAE	/				
50.	พริก	<i>Capsicum annum</i> L.	SOLANACEAE	/				
51.	มะละกอ	<i>Carica papaya</i> L.	CARICACEAE	/	/			
52.	คำฝอย	<i>Carthamus tinctorius</i> L.	ASTERACEAE		/		/	
53.	เต่าร้าง	<i>Caryota mitis</i> Lour.	ARECACEAE	/				
54.	ราชพฤกษ์	<i>Cassia fistula</i> L.	FABACEAE		/	/		
55.	กระทงลาย	<i>Celastrus paniculatus</i> Willd.	CELASTRACEAE	/	/			
56.	สร้อยไก่	<i>Celosia argentea</i> L.	AMARANTHACEAE				/	
57.	บัวบก	<i>Centella asiatica</i> (L.) Urb.	APIACEAE	/	/			
58.	ผักหวาน	<i>Champereia manillana</i> (Blume) Merr	OPILIACEAE	/	/			
59.	สาปเสื่อ	<i>Chromolaena odorata</i> (L.) R. M. King & H. Rob.	ASTERACEAE		/			
60.	การบูร	<i>Cinnamomum camphora</i> (L.) J. Presl	LAURACEAE		/			
61.	หมาน้อย	<i>Cissampelos pareira</i> L.	MENISPERMACEAE		/			

62.	มะนาว	<i>Citrus aurantiifolia</i> (Christm.) Swingle	RUTACEAE	/	/			
63.	มะกรูด	<i>Citrus hystrix</i> DC.	RUTACEAE	/	/			
64.	โปรงฟ้า	<i>Clausena wallichii</i> Oliv.	RUTACEAE	/	/			
65.	นางแย้มป่า	<i>Clerodendrum chinense</i> (Osbeck) Mabb.	LAMIACEAE	/	/	/		
66.	พนมสวรรค์	<i>Clerodendrum paniculatum</i> L.	LAMIACEAE		/			
67.	เสลดพังพอนตัวเมีย	<i>Clinacanthus nutans</i> (Burm. f.) Lindau	ACANTHACEAE	/	/			
68.	ตำลึง	<i>Coccinia grandis</i> (L.) Voigt	CUCURBITACEAE	/	/			
69.	โกสน	<i>Codiaeum variegatum</i> (L.) Rumph. ex A.Juss	EUPHORBIACEAE	/	/			
70.	กาแฟ	<i>Coffea arabica</i> L.	RUBIACEAE	/				
71.	เดือย	<i>Coix puellarum</i> Balansa	CYPERACEAE			/		
72.	บอนหอม เฟือก	<i>Colocasia esculenta</i> (L.) Schott	ARACEAE	/				
73.	คุณ	<i>Colocasia gigantea</i> (Blume) Hook. f.	ARACEAE	/				
74.	ก้านถึง คันทรง	<i>Colubrina asiatica</i> (L.) Brongn. var. <i>asiatica</i>	RHAMNACEAE	/				
75.	ผักปลาใบกว้าง	<i>Commelina benghalensis</i> L.	COMMELINACEAE	/				
76.	หมากผู้หมากเมีย	<i>Cordyline fruticosa</i> (L.) A. Chev.	ASPARAGACEAE	/		/		
77.	หญ้าค้ออ่อน ผักกาดช้าง	<i>Crassocephalum crepidioides</i> (Benth.) S. Moore	ASTERACEAE	/				
78.	กุ่มบก	<i>Crateva magna</i> (Lour.) DC.	CAPPARACEAE	/				
79.	พลับพลึงดอกชมพู	<i>Crinum x amabile</i> Donn ex Ker Gawl.	AMARYLLIDACEAE		/	/		
80.	เปราะหลวง	<i>Croton persimilis</i> Müll. Arg.	EUPHORBIACEAE		/			
81.	ฟักทอง	<i>Cucurbita maxima</i> Duchesne	CUCURBITACEAE	/				
82.	ฟักทอง	<i>Cucurbita moschata</i> Duchesne	CUCURBITACEAE	/				
83.	แตงไทย	<i>Cucurmis melo</i> L.	CUCURBITACEAE	/				

84.	แตงกวา	<i>Cucumis sativus</i> L.	CUCURBITACEAE	/				
85.	กระเจียวแดง	<i>Curcuma angustifolia</i> Roxb.	ZINGIBERACEAE	/	/			
86.	ว่านข้มตลูก	<i>Curcuma comosa</i> Roxb.	ZINGIBERACEAE		/		/	
87.	ขมิ้น	<i>Curcuma longa</i> L.	ZINGIBERACEAE	/	/			
88.	กะเหรี่ยงร้อน	<i>Cymbidium bicolor</i> Lindl.	ORCHIDACEAE		/			
89.	ตะไคร้	<i>Cymbopogon citratus</i> (DC.) Stapf	POACEAE	/	/			
90.	ตะไคร้หอม	<i>Cymbopogon nardus</i> var. <i>confertiflorus</i> (Steud.) Bor	POACEAE		/			
91.	หญ้าแห้วหมู	<i>Cyperus rotundus</i> L.	CYPERACEAE		/			
92.	-	<i>Dalbergia darlacensis</i> P.H.Ho & Niyomdha	FABACEAE		/			
93.	เอื้องม่อนไข่	<i>Dendrobium densiflorum</i> Lindl.	ORCHIDACEAE		/			
94.	ลำไยป่า	<i>Dimocarpus longan</i> Lour. var. <i>longan</i>	SAPINDACEAE	/		/		
95.	กลอย	<i>Dioscorea hispida</i> Dennst.	DIOSCOREACEAE	/				
96.	มันตอย	<i>Dioscorea pentaphylla</i> L.	DIOSCOREACEAE	/				
97.	มะเกลือ	<i>Diospyros mollis</i> Griff.	EBENACEAE		/	/		
98.	ผักกูด	<i>Diplazium esculentum</i> (Retz.) Sw.	ATHYRIACEAE	/				
99.	ยางนา	<i>Dipterocarpus alatus</i> Roxb. Ex G.Don	DIPTEROCARPACEAE		/	/		
100.	ติง	<i>Dipterocarpus tuberculatus</i> Roxb.	DIPTEROCARPACEAE			/		
101.	วาสนา	<i>Dracaena fragrans</i> (L.) Ker Gawl.	ASPAGARACEAE	/			/	
102.	กระทิงหมาบ้า	<i>Dregea volubilis</i> (L.f.) Benth. ex Hook.f.	APOCYNACEAE	/	/			
103.	ลำพูป่า	<i>Duabanga grandiflora</i> (DC.) Walp.	LYTHRACEAE	/		/		
104.	มะหลอด	<i>Elaeagnus latifolia</i> L.	ELAEAGNACEAE	/				
105.	-	<i>Elephantopus scaber</i> L.	ASTERACEAE		/			
106.	ว่านหอมแดง	<i>Eleutherine bulbosa</i> (Mill.) Urb.	IRIDACEAE		/			

107.	ผักแปม	<i>Eleutherococcus trifolius</i> (L.) S. Y. Hu	ALALIACEAE	/				
108.	ผักอีหลิ้น	<i>Elsholtzia communis</i> (Collett & Hemsl.) Diels	LAMIACEAE	/				
109.	ผักอีหลิ้น	<i>Elsholtzia griffithii</i> Hook.f.	LAMIACEAE	/				
110.	ผักฮาน	<i>Elsholtzia stachyoides</i> (Link) Raizada & Saxena	LAMIACEAE	/	/			
111.	มะขวย	<i>Embelia sessiliflora</i> Kurz	PRIMULACEAE	/	/			
112.	กล้วยผา	<i>Ensete superbum</i> (Roxb.) Cheesman	MUSACEAE		/			
113.	หญ้าถอดบ้อง	<i>Equisetum ramosissimum</i> subsp. <i>debile</i> (Roxb. ex Vaucher) Hauke	EQUISETACEAE		/			
114.	แห้วประดู่	<i>Eriosema chinense</i> Vogel	FABACEAE	/				
115.	ผักชีฝรั่ง	<i>Eryngium foetidum</i> L.	APIACEAE	/				
116.	ผักรด	<i>Erythrolalum scandens</i> Blume	OLACACEAE	/				
117.	เร่วหอม	<i>Etilingera pavieana</i> (Pierre ex Gagnep.) R.M.Sm.	ZINGIBERACEAE	/				
118.	สลัดไต่ป่า	<i>Euphorbia antiquorum</i> L.	EUPHORBIACEAE					/
119.	หญ้ายาง	<i>Euphorbia heterophylla</i> L.	EUPHORBIACEAE		/			
120.	น้ำนมราชสีห์	<i>Euphorbia hirta</i> L.	EUPHORBIACEAE		/			
121.	ผักบุงส้ม	<i>Fagopyrum acutatum</i> (Lehm.) Mansf. ex K.Hammer	POLYGONACEAE	/				
122.	โกงางเขา	<i>Fagraea ceilanica</i> Thunb.	GENTIANACEAE			/		
123.	มะสัง	<i>Feroniella lucida</i> (Scheff.) Swingle	RUTACEAE	/	/			
124.								

129.	เขยตาย	<i>Glycosmis pentaphylla</i> (Retz.) DC.	RUTACEAE		/			
130.	ฝ้าย	<i>Gossypium barbadense</i> L.	MALVACEAE			/		
131.	เซียงดา	<i>Gymnema inodorum</i> (Lour.) Decne.	APOCYNACEAE	/	/			
132.	มะนอย	<i>Gymnopetalum chinense</i> (Lour.) Merr.	CUCURBITACEAE	/				
133.	ปัญญาจันทร์	<i>Gynostemma pentaphyllum</i> (Thunb.) Makino	CUCURBITACEAE		/			
134.	ว่านมหากาฬ	<i>Gynura bicolor</i> (Roxb.) DC.	ASTERACEAE	/	/			
135.	แป๊ะตำปิ้ง	<i>Gynura procumbens</i> (Lour.) Merr.	ASTERACEAE		/			
136.	ประคำดีควาย	<i>Gynura procumbens</i> (Lour.) Merr.	ASTERACEAE	/	/			
137.	สีพันคนทา	<i>Harrisonia perforata</i> (Blanco) Merr.	SIMAROUBACEAE		/		/	
138.	ดอกไม้เงิน	<i>Hemerocallis lilioasphodelus</i> L.	XANTHORRHOACEAE	/	/			
139.	กระเจี๊ยบแดง	<i>Hibiscus sabdariffa</i> L.	MALVACEAE	/				
140.	มะกิ้ง	<i>Hodgsonia heteroclite</i> (Roxb.) Hook.f. & Thomson	CUCURBITACEAE	/				
141.	กระจาว	<i>Holoptelea integrifolia</i> Planch.	ULMACEAE		/			
142.	ตะขาบหิน	<i>Homalocladium platycladum</i> (F. Muell.) L. H. Bailey	POLYGONACEAE		/			
143.	พลูควาย	<i>Houttuynia cordata</i> Thunb.	SAURURACEAE	/	/			
144.	เทียนบ้าน	<i>Impatiens balsamina</i> L.	BALSAMINACEAE				/	
145.	หญ้าคา	<i>Imperata cylindrica</i> (L.) Raeusch.	POACEAE			/	/	
146.	คราม	<i>Indigofera tinctoria</i> L.	FABACEAE			/		
147.	มันเทศ	<i>Ipomoea batatas</i> (L.) Lam.	CONVOLVULACEAE	/				
148.	ผักแพวแดง	<i>Iresine herbstii</i> Hook	AMARANTHACEAE		/			
149.	กระบก	<i>Irvingia malayana</i> Oliv. ex A. W. Benn.	IRVINGIACEAE	/		/		
150.	เสนียด	<i>Justicia adhatoda</i> L.	ACANTHACEAE			/		
151.	น้อยหน้าเครือ	<i>Kadsura coccinea</i> (Lam.) A. C. Sm.	ANNONACEAE	/	/			

152.	ถั่วแปบ	<i>Lablab purpureus</i> (L.) Sweet	FABACEAE	/				
153.	เสลาขาว เสลาเปลือกบาง	<i>Lagerstroemia tomentosa</i> C. Presl	LYTHRACEAE		/			
154.	ผักหนาม	<i>Lasia spinosa</i> (L.) Thwaites	ARACEAE	/	/			
155.	พญาкасั้ก	<i>Leea macrophylla</i> Roxb. ex Hornem.	LEEACEAE		/			
156.	กระถิน	<i>Leucaena leucocephala</i> (Lam.) de Wit	FABACEAE	/	/			
157.	หญ้าผักเบี้ย	<i>Lobelia zeylanica</i> L.	CAMPANULACEAE	/				
158.	บวบงู	<i>Luffa acutangula</i> (L.) Roxb.	CUCURBITACEAE	/				
159.	บวบ	<i>Luffa aegyptiaca</i> Mill.	CUCURBITACEAE	/		/		
160.	ลิเภา	<i>Lygodium polystachyum</i> Wall. ex Moore	LYGODIACEAE	/	/			
161.	มะม่วง	<i>Mangifera indica</i> L.	ANACARDIACEAE	/		/		
162.	มันสำปะหลัง	<i>Manihot esculenta</i> Crantz	EUPHORBIACEAE	/				
163.	สาकुวิลาศ	<i>Maranta arundinacea</i> L.	MATANTACEAE	/				
164.	แคหางค่าง	<i>Markhamia stipulata</i> (Wall.) Seem. var. <i>kerrii</i> Sprague	BIGNONIACEAE	/	/			
165.	ครามเถา	<i>Marsdenia tinctoria</i> R. Br.	APOCYNACEAE			/		
166.	ผักแว่น	<i>Marsilea crenata</i> C. Presl	MARSILEACEAE	/				
167.	สะระแหน่	<i>Mentha x villosa</i> Huds.	LAMIACEAE	/	/			
168.	พลับพลา	<i>Microcos paniculata</i> L.	MALVACEAE	/			/	
169.	ปีบ	<i>Millingtonia hortensis</i> L.f.	BIGNONIACEAE		/			
170.	ไมยราบ	<i>Mimosa pudica</i> L.	FABACEAE		/			
171.	ตองกาย	<i>Molineria capitulate</i> (Lour.) Herb.	HYPOXIDACEAE			/		
172.	มะระขี้นก	<i>Momordica charantia</i> L.	CUCURBITACEAE	/	/			
173.	ยอดิน	<i>Morinda angustifolia</i> Roxb.	RUBIACEAE		/			

174.	มะรุม	<i>Moringa oleifera</i> Lam.	MORINGACEAE	/				
175.	ผักปราช	<i>Murdannia nudiflora</i> (L.) Brenan	COMMELINACEAE		/			
176.	กล้วยบัว	<i>Musa ornate</i> Roxb.	MUSACEAE		/	/		
177.	กล้วยน้ำว้า	<i>Musa x paradisiaca</i> L	MUSACEAE	/	/	/		
178.	ตะกู่	<i>Nauclea orientalis</i> (L.) L.	RUBIACEAE			/		
179.	ยาสูบ	<i>Nicotiana tabacum</i> L.	SOLANACEAE		/			
180.	แมงลัก	<i>Ocimum africanum</i> Lour.	LAMIACEAE	/				
181.	โหระพา	<i>Ocimum basilicum</i> L.	LAMIACEAE	/				
182.	ยี่หระ	<i>Ocimum gratissimum</i> L. var. <i>macrophyllum</i> Briq.	LAMIACEAE	/	/			
183.	กะเพรา	<i>Ocimum tenuiflorum</i> L.	LABIACEAE	/	/			
184.	ผักชีล้อม	<i>Oenanthe javanica</i> (Blume) DC.	APIACEAE	/				
185.	เพกา	<i>Oroxylum indicum</i> (L.) Benth. ex Kurz	BIGNONIACEAE	/	/			
186.	ข้าว	<i>Oryza sativa</i> L.	POACEAE	/			/	
187.	ส้มสามตา ส้มกบ	<i>Oxalis corniculata</i> L.	OXALIDACEAE	/				
188.	เครือตดหมา	<i>Paederia</i> sp.	RUBIACEAE	/	/			
189.	ฝิ่น	<i>Papaver somniferum</i> L.	PAPAVERACEAE		/			
190.	ตีนตุ้งกาย	<i>Paris polyphylla</i> Sm.	MELANTHIACEAE		/			
191.	กระทกรก	<i>Passiflora foetida</i> L.	PASSIFLORACEAE	/	/			
192.	-	<i>Peliosanthes teta</i> Andrews	ASPARAGACEAE	/	/			
193.	งาช้างม่อน	<i>Perilla frutescens</i> (L.) Britton	LAMIACEAE	/				
194.	ผักไผ่	<i>Persicaria odorata</i> (Lour.) Soják	POLYGONACEAE	/				
195.	ตีปลากั้ง	<i>Phlogacanthus pulcherrimus</i> T.Anderson	ACANTHACEAE	/	/			
196.	แป้งดอย	<i>Phoenix loureiroi</i> Kunth	ARECACEAE	/		/		

197.	ตองสาต	<i>Phrynium imbricatum</i> Roxb.	MARANTACEAE			/		
198.	มะขามป้อม	<i>Phyllanthus emblica</i> L.	EUPHORBIACEAE	/	/			
199.	โทงเทง	<i>Physalis angulata</i> L.	SOLANACEAE	/				
200.	กอมขน	<i>Picrasma javanica</i> Blume	SIMAROUBACEAE		/			
201.	สนสามใบ	<i>Pinus kesiya</i> Royle ex Gordon	PINACEAE		/	/		
202.	สนสองใบ	<i>Pinus merkusii</i> Jungh. & de Vriese	PINACEAE		/	/		
203.	พลู	<i>Piper betle</i> L.	PIPERACEAE		/		/	
204.	พริกไทย	<i>Piper nigrum</i> L.	PIPERACEAE	/				
205.	ตีป्ली	<i>Piper retrofractum</i> Vahl	PIPERACEAE	/				
206.	ข้าพลู	<i>Piper sarmentosum</i> Roxb.	PIPERACEAE	/	/			
207.	จะค้ำ	<i>Piper wallichii</i> (Miq.) Hand.-Mazz.	PIPERACEAE	/	/			
208.	หญ้าเอ็นยัด	<i>Plantago major</i> L.	PLANTAGINACEAE		/			
209.	เนียมหูเสือ	<i>Plectranthus amboinicus</i> (Lour.) Spreng.	LAMIACEAE	/	/			
210.	เจตมูลเพลิงแดง	<i>Plumbago indica</i> L.	PLUMBAGINACEAE		/			
211.	เจตมูลเพลิงขาว	<i>Plumbago zeylanica</i> L.	PLUMBAGINACEAE		/			
212.	-	<i>Polygonatum tessellatum</i> F. T. Wang & Tang	ASPARAGACEAE		/			
213.	มะแฟน	<i>Protium serratum</i> (Wall. ex Colebr.) Engl.	BURSERACEAE	/				
214.	ฝรั่งจีนก	<i>Psidium guajava</i> L.	MYRTACEAE	/	/			
215.	ประดู่ป่า	<i>Pterocarpus macrocarpus</i> Kurz	FABACEAE		/	/		
216.	บักก๊อก	<i>Punica granatum</i> L. var. <i>granatum</i>	LYTHRACEAE	/	/			
217.	มะเหลียมหิน	<i>Rhus chinensis</i> Mill.	ANACARDIACEAE	/				
218.	ละหุ่ง	<i>Ricinus communis</i> L.	EUPHORBIACEAE		/			
219.	ส้มไข่ปู	<i>Robus</i> sp.	ROSACEAE	/				

220.	ไข่มุกหัวใจ	<i>Rubus hederifolius</i> (Cardot) Thuan	ROSACEAE	/				
221.	อ้อย	<i>Saccharum officinarum</i> L.	POACEAE	/				
222.	สะพ้านก้าน	<i>Sambucus javanica</i> Reinw. ex Blume	ADOXACEAE		/			
223.	กระท้อน	<i>Sandoricum koetjape</i> (Burm.f.) Merr.	MELIACEAE	/				
224.	ลิ้นมังกร	<i>Sansevieria trifasciata</i> Prain	ASPARAGACEAE	/				
225.	ทะโล้	<i>Schima wallichii</i> (DC.) Korth.	THEACEAE		/			
226.	กรดน้ำ	<i>Scoparia dulcis</i> L.	PLANTAGINACEAE		/			
227.	ขุมเห็ดเทศ	<i>Senna alata</i> (L.) Roxb.	FABACEAE	/	/			
228.	ขี้เหล็ก	<i>Senna siamea</i> (Lam.) H.S.Irwin & Barneby	FABACEAE	/	/			
229.	งาขาว	<i>Sesamum indicum</i> L.	PEDALIACEAE	/				
230.	เต็ง	<i>Shorea obtusa</i> Wall. ex Blume	DIPTEROCARPACEAE			/		
231.	พะยอม	<i>Shorea roxburghii</i> G. Don	DIPTEROCARPACEAE	/		/		
232.	รัง	<i>Shorea siamensis</i> Miq.	DIPTEROCARPACEAE		/	/		
233.	หญ้าขัดใบยาว	<i>Sida acuta</i> Burm.f.	MALVACEAE			/		
234.	มะเขือขม	<i>Solanum aethiopicum</i> L.	SOLANACEAE	/				
235.	มะแว้งนก	<i>Solanum americanum</i> Mill.	SOLANACEAE	/				
236.	มะเขือแจ้	<i>Solanum capsicoides</i> All.	SOLANACEAE	/				
237.	มะเขือเปราะ มะเขือลาย มะเขือยาว มะเขือม่วง	<i>Solanum melongena</i> L.	SOLANACEAE	/				
238.	มะแว้งต้น	<i>Solanum sanitwongsei</i> Craib	SOLANACEAE	/	/			
239.	ผักคืด	<i>Solanum spirale</i> Roxb.	SOLANACEAE	/				
240.	มะเขือพวง	<i>Solanum torvum</i> Sw.	SOLANACEAE	/				

241.	ข้างฟางหวาน	<i>Sorghum bicolor</i> (L.) Moench	POACEAE	/				
242.	หญ้าขี้ฉวย	<i>Sphaeranthus indicus</i> L.	ASTERACEAE			/		
243.	มะห้อม	<i>Spondias lakonensis</i> Pierre	ANACARDIACEAE	/				
244.	มะกอก	<i>Spondias pinnata</i> (L. f.) Kurz	ANACARDIACEAE	/	/			
245.	เครือปุงขาน	<i>Stemona kerrii</i> Craib	STEMONACEAE		/			
246.	หนอนตายหยาก	<i>Stemona tuberosa</i> Lour.	STEMONACEAE		/			
247.	-	<i>Stephania glandulifera</i> Miers	MENISPERMACEAE		/			
248.	เกาลัดดอย	<i>Sterculia lanceolata</i> Cav.	MALVACEAE	/				
249.	เกาลัดไทย	<i>Sterculia monosperma</i> Vent.	MALVACEAE	/				
250.	ฮ่อม	<i>Strobilanthes cusia</i> (Nees) Kuntze	ACANTHACEAE		/			
251.	ว่านพังพอน	<i>Tacca integrifolia</i> Ker Gawl.	DIOSCOREACEAE	/				
252.	มะขาม	<i>Tamarindus indica</i> L.	FABACEAE	/	/	/		
253.	สัก	<i>Tectona grandis</i> L. f.	LAMIACEAE			/		
254.7	รางจืด	<i>Thunbergia laurifolia</i> Lindl.	ACANTHACEAE	/	/			
255.	หญ้าไม้กวาด	<i>Thysanolaena latifolia</i> (Roxb. ex Hornem.) Honda	POACEAE			/	/	
256.	ย่านาง	<i>Tiliacora triandra</i> (Colebr.) Diels	MENISPERMACEAE		/			
257.	ขมิ้นฤาษี	<i>Tinomiscium petiolare</i> Hook. f. & Thomson	MENISPERMACEAE		/			
258.	บอระเพ็ด	<i>Tinospora crispa</i> (L.) Hook. f. & Thomson	MENISPERMACEAE		/			
259.	เครือจุกเห่า	<i>Toddalia asiatica</i> (L.) Lam.	RUTACEAE	/	/			
260.	พังแหร	<i>Trema orientalis</i> (L.) Blume	CANABACEAE		/			
261.	ต้างหลวง	<i>Trevesia palmata</i> (Roxb. ex Lindl.) Vis.	ARALIACEAE	/				
262.	นางลาว ลิงลาว	<i>Tupistra muricata</i> (Gagnep.) N.Tanaka	ASPARAGACEAE	/				
263.	ขี้อันใหญ่	<i>Urena repanda</i> Roxb. ex Sm.	MALVACEAE		/			

264.	ไม้แดง	<i>Xylia xylocarpa</i> (Roxb.) W. Theob. var. <i>kerrii</i> (Craib & Hutch.) I. C. Nielsen	FABACEAE			/		
265.	มะแขว่น	<i>Zanthoxylum limonella</i> (Dennst.) Alston	RUTACEAE	/	/			
266.	ข้าวโพด	<i>Zea mays</i> L.	POACEAE	/				
267.	ไพล	<i>Zingiber montanum</i> (J.Koenig) Link ex A.Dietr.	ZINGIBERACEAE	/	/			
268.	จิง	<i>Zingiber officinale</i> Roscoe	ZINGIBERACEAE	/	/			
269.	ขมิ้นอ้อย	<i>Zingiber zedoaria</i> (Christm.) Roscoe	ZINGIBERACEAE		/			
270.	กระเทียม	<i>Zingiber zerumbet</i> (L.) Roscoe ex Sm.	ZINGIBERACEAE	/	/			

ตารางที่ 5 แสดงจำนวนประชากรและช่วงอายุที่ตอบแบบสัมภาษณ์

หมู่บ้าน	จำนวน (ราย)	ชาย (ราย)	หญิง(ราย)	จำนวนช่วงอายุ (ราย)		
				15 -30 ปี	31-50 ปี	>50 ปี
บ้านน้ำบ่อน้อย	32	13	19	14	10	8
บ้านแม่หวางพัฒนา	110	60	50	5	50	55
บ้านห้วยฮ่อมนอก	98	49	39	10	60	18
บ้านป่อสีเหล็กม	62	40	22	-	34	28
บ้านแม่सान	80	39	41	12	30	38
บ้านเย้าแม่แจ่ม	41	14	27	7	15	19

9. สรุปผลการทดลองและข้อเสนอแนะ

การวิจัยภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านความหลากหลายทางชีวภาพของพืชในชุมชนจังหวัดลำปาง และลำพูน ได้ดำเนินศึกษาภูมิปัญญาท้องถิ่นจากการใช้ประโยชน์จากความหลากหลายทางชีวภาพของพืชที่มีอยู่ในแต่ละชุมชน ระหว่างปี พ.ศ. 2559 – 2561 จำนวน 6 ชุมชน ได้แก่ บ้านน้ำบ่อน้อย ต.นาทราย อ.ลี้ จ.ลำพูน บ้านแม่หวางพัฒนา ต.นาทราย อ.ลี้ จ.ลำพูน บ้านห้วยฮ่อม ต.ทาแม่ลอบ อ.แม่ทา จ.ลำพูน บ้านบ่อสี่เหลี่ยม ต.ปงเตา อ.งาว จ.ลำปาง บ้านแม่सान ต.บ้านดง อ.แม่เมาะ จ.ลำปาง และ บ้านเฝ้าแม่แจ่ม ต.แจ้ซ้อน อ.เมืองปาน จ.ลำปาง ด้วยวิธีการวิจัยเชิงสำรวจ (survey research) โดยการเก็บข้อมูลหลายชนิด เช่น แบบสอบถาม การสัมภาษณ์ แบบบันทึกลักษณะพรรณพืชและการใช้ประโยชน์ พร้อมทั้งการเก็บตัวอย่างพรรณไม้อ้างอิงเพื่อนำมาตรวจระบุชนิดหาชื่อวิทยาศาสตร์พืช ได้ชื่อพรรณพืชที่สามารถระบุชนิดได้และข้อมูลการใช้ประโยชน์จากพืชในชุมชน จำนวน 270 ชนิด 217 สกุล 93 วงศ์ โดยช่วงอายุที่รู้จักใช้ประโยชน์พืชมากที่สุดในการทำแบบสอบถาม ช่วง 31 – 50 ปี

10. การนำผลงานวิจัยไปใช้ประโยชน์ :

- ข้อมูลองค์ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีความสัมพันธ์กับความหลากหลายทางชีวภาพ ข้อมูลการนำพืชไปใช้ประโยชน์ของพืชในชุมชน ข้อมูลทางอนุกรมวิธาน และตัวอย่างพรรณไม้เก็บรักษาเป็นตัวอย่างพรรณไม้อ้างอิงเพื่อเป็นหลักฐานของการศึกษาพรรณไม้ในประเทศไทย ของพันธุ์พืชป่าและพันธุ์พืชพื้นเมืองทั่วไปตามพระราชบัญญัติคุ้มครองพันธุ์พืช พ.ศ. 2542
- ข้อมูลพื้นฐานประกอบการจัดทำรายงานสถานการณ์ทรัพยากรพันธุกรรมพืชตามพันธกรณีภายใต้กฎหมายระหว่างประเทศ
- ข้อมูลของชนิดพันธุ์พืชที่คาดว่าจะมีศักยภาพทางการเกษตรหรือการแพทย์ เพื่อเป็นแนวทางต่อการสนับสนุนงานวิจัยหรือเศรษฐกิจของชุมชนและส่งเสริมให้มีการใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืนโดยชุมชน

หน่วยงานที่จะนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

- นักวิชาการ กรมวิชาการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์
- หน่วยงานภาครัฐ องค์กรเอกชนต่าง ๆ
- นักวิจัย สถาบันการศึกษา นักธุรกิจ ผู้สนใจด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรพันธุกรรมพืช คุ้มครองพันธุ์พืช และปรับปรุงพันธุ์พืช

11. คำขอบคุณ

ขอบคุณ ออบท. ผู้นำชุมชน ครู ปราชญ์ชาวบ้าน หมอยาสมุนไพร และคนในชุมชนที่เข้าศึกษาวิจัย

12. เอกสารอ้างอิง

- ชูศรี ไตรสนธิ และ ปรีทรรศน์ ไตรสนธิ. 2552. การศึกษาพฤกษศาสตร์พื้นบ้านในประเทศไทย กรณีศึกษาในอำเภอขุนยวม จังหวัดแม่ฮ่องสอน. วารสารพฤกษศาสตร์ไทย 1(1): 1-23.
- ชูศรี ไตรสนธิ และ ปรีทรรศน์ ไตรสนธิ. 2554. การสำรวจพรรณพืชท้องถิ่นและพฤกษศาสตร์พื้นบ้าน ณ ศูนย์การศึกษามหาวิทยาลัยเชียงใหม่ - หริภุญชัย จังหวัดลำพูน. การประชุมวิชาการพฤกษศาสตร์แห่งประเทศไทย ครั้งที่ 5. วันที่ 30 มีนาคม ถึง 1 เมษายน 2554. ภาควิชาพฤกษศาสตร์ คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- ทรรศนีย์ พัฒนเสรี และ ชูจิตร อนันต์โชค. 2550. พืชพื้นเมือง : ป่าชุมชนบ้านทุ่งยาว จังหวัดลำพูน. สำนักวิจัยการจัดการป่าไม้และผลิตผลป่าไม้ กรมป่าไม้, กรุงเทพฯ.
- ธนิต ช่างถาวร สุกัญญา สุจฉายา ศิริวัลย์ มณีศรีเดช กริชพกา บุญเพ็ญ เพ็ญเพ็ญ บุตรกัตัญญา และ ปริญญาภรณ์ เต็งประเสริฐ. 2550. รายงานการศึกษาการรอบความคิดการคุ้มครองภูมิปัญญาท้องถิ่นไทย. กรุงเทพฯ: ศูนย์พันธุวิศวกรรมและเทคโนโลยีชีวภาพแห่งชาติ สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ.
- พวงผกา สุทธกุล. 2545. การใช้ประโยชน์จากพืชสมุนไพรในบางบริเวณของป่าชุมชนทุ่งยาวตำบลศรีบัวบาน อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาชีววิทยาบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ศูนย์ข้อมูลกลางทางวัฒนธรรมจังหวัดลำปาง. 2557. สิ่งประดิษฐ์ทางวัฒนธรรม. แหล่งที่มา: ศูนย์ราชการจังหวัดลำปาง. 2557. ข้อมูลทั่วไป จังหวัดลำปาง. แหล่งที่มา: <http://www.lampang.go.th/public55/recapitulate55.pdf>. (2 กรกฎาคม 2557).
- ศูนย์ราชการจังหวัดลำพูน. 2557. ข้อมูลทั่วไป จังหวัดลำพูน. แหล่งที่มา: <http://www.lamphun.go.th/officialwebsite/2013>. (3 กรกฎาคม 2557).
- สำนักคุ้มครองพันธุ์พืช กรมวิชาการเกษตร. ม.ป.ป. พระราชบัญญัติคุ้มครองพันธุ์พืช พ.ศ. 2542. บริษัทพันธ์พืชบลิซซิ่ง จำกัด. กรุงเทพฯ.
- สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดนครพนม. 2557. เอกสารข้อมูลหมู่บ้านวัฒนธรรมชนเผ่าจังหวัดนครพนม. 1 หน้า.

Alcorn, J. B. 1995. The scope and aims of ethnobotany in a developing world. p. 23-39. In: R.E. Schultes & S. von Reis. Ethnobotany evolution of a discipline. Chapman & Hall, London.

13. ภาคผนวก

